అడవికాచిన వెన్నెల

మొదటినుంచీ అడవిలో సంచారం, జంతువుల్ని వేటాడ్డం అంటే ఎంతో సరదా నాకు ఎఱగా చెట్టుకి మేకని కట్టేసి, చెట్టుమీద తెల్లవార్లూ కాచివుండడం, వొక ముసిలి పులిరావడం, దాన్ని తుపాకితో కాల్చడం' అది గాయపడి కుంటుకుంటూ పోవడం- మామయ్య చెప్పిన యీ అనుభవం నేనెప్పుడూ మరిచిపోను. కొద్దో గొప్పో నాగరిక జీవనానికి అలవాటుపడ్డ అందరికీ, ఈ అడవి జీవితంపై, మోజుంటుందనుకుంటాను. ప్రాచీనత్వం, అనాదివాసుల బ్రతుకుపోకడలు, అడవిజాతులకుండే వేట తృష్ణ- యివన్నీ మనందరిలోనూ జీర్ణించి వుంటాయి కాబోలు: యీ ప్రాచీనత్వాన్ని ప్రకటించే అవకాశం వొస్తే వొదులుకోము: ఆటలపై మోజు దీనికి తార్కాణం. కుస్తీ 'బాక్సింగ్' చూడ్డం సరదా నుంచి, యుద్ధంలో పాల్గొనడం వరకూ, రకరకాల అనుభవాల్ని సృష్టించుకుంటాం. పట్నాలలో టార్జాన్ చిత్రాలకి వొచ్చినంత డబ్బు, మరే చిత్రానికీ రాదు.

నా స్నేహితుడు చంద్రారెడ్డికి అటవీశాఖలో పని. మరికొందరు ఆఫీసర్లూ, తనూ కలసి, వొక పెద్ద అడవికి నాలుగైదు మైళ్ళ దూరంలో కాంప్ చేస్తున్నారట: వీలైతే — వేసంగి- శెలవలుగా— తనతో వో వారంరోజులు గడపటానికి రమ్మని వ్రాశాడు. పరిసరాలనీ, వాళ్ళజీవితాన్నీ, విపులంగా వర్ణించాడు; వచ్చేటప్పుడు పెద్దసైజు టార్చ్‌లైటూ, కాలక్షేపానికి వో అరడజను పుస్తకాలూ తీసుకురమ్మంటూ: "నీకు పెళ్ళిపెడాకులూ లేదు. మా అల్లుణ్ణి పులి పొట్టనెట్టుకుందని వాపొయ్యే అత్తగారు లేదు. ఈ చుట్టుప్రక్కల పులులు, చిరతపుల్లు వున్నా, అవి బ్రహ్మచారుల జోలికి పోవుగనక నువ్వు నిర్భయంగా రావొచ్చు— మళ్ళా క్షేమంగా యింటికి పంపించే పూచీ నాది" అని వుత్తరం ముగించాడు రెడ్డి.

రెండు మూడు డిటెక్టివ్ నవల్సు— ఆ రోజుల్లో అవంటే నాకు పిచ్చి— ఆఫ్రికా అడవుల్లో యాత్రికుల అనుభవాల గ్రంథాలు, రెండు

పొడుగాటి టార్చ్‌లైట్స్ తీసుకుని ఫలానా రైల్లో వొస్తున్నానని రెడ్డికి ఉత్తరం వ్రాసి ప్రయాణం కట్టాను. రాత్రంతా రైల్లో పెద్దపులుల్ని గురించిన కథలు చదివి, మధ్యలో ఏ పులేనా కంపార్ట్‌మెంట్‌లోకి దూకుతుందేమోనని చూశా కాని, అల్లాగేం జరగలేదు.

ఆ వూరి ప్లాట్‌ఫారంమీద రైలు నిలిచేటప్పటికి తెల్లారింది. నాకు వూరు కనబళ్ళేదు— అన్నీ కొండలు, చెట్లు. మనుషుల అలజడి తక్కువ. చంద్రారెడ్డి వున్నచోటనే బండి నిలిచింది. సామాన్లు బైటకితీసి బంట్రోతు నెత్తిన పెట్టాడు. ప్లాట్‌ఫారమ్ మీదికి దిగి అటూ యిటూ పరీక్షగా చూశాను. నేను తప్ప అక్కడ యింకెవ్వరూ దిగినట్లు లేదు- ఐదారుగురు మట్టుకు ఏవో బస్తాలతో రైల్లో కెక్కారు. ఇంజన్‌వైపు నుంచి మాకేసి, వొకాయనా, వొకావిడా రైలుపెట్లని పరకాయిస్తూ నడిచి రావడం చూశాను. ఆయన ఎత్తుగా, లావుగా వున్నాడు: కాకీ ట్రౌజర్, డబుల్ బ్రెస్ట్‌కోటు, కండ్లజోడు, చేతులో హంటర్ వున్నాయి. మధ్య పాపిడి తీసి, పక్కలకి అణిచి దువ్విన పొట్టిక్రాప్, సన్నటి మీసం ఒత్తుగా కనుబొమ్మలు, అకృతి కొంచం భీకరంగా కనబడ్డా దగ్గర్నుంచి చూస్తే మొహం లేతగా కనబడింది: వయస్సు పాతికముప్పై లోపుగానే వుండాలనిపించింది. ఆవిడ మరీలేతగా కనిపించింది. ఇరవైలోపు— సన్నంమీద పొడుగ్గా కనిపించినా, అంత పెద్ద పొడుగూ కాదు. చాలా పల్చని మొహంలో- సూర్యుడి కిరణాల్లో, కరుగుతున్న బంగారంలాగ, మెత్తగా మెరిసిపోయ్యే శరీరఛాయ- జీలుగుబెండుతో నిలబెట్టిన ఓడకొయ్యకు వెండిరేకు తెరచాప ఎత్తిన దృశ్యం స్ఫురిస్తుంది. తెల్లచుక్కల ఆకుపచ్చ సిల్కు మఫ్లర్ తలకి చుట్టింది. అందులోంచి సన్నటి వొంకులజుట్టు పుట్టలోపలికి కదుల్తున్న పాముతోకలా నుదిటిమీద జారుతోంది.

కొంతదూరం మాకేసి నడిచి, మళ్ళా యిద్దరూ వెనక్కి తిరిగి ఇంజన్‌వేపు నడుస్తున్నారు. చివరదాకా నడిచి, వెంటనే వెనక్కి తిరిగి మాకేసి నడిచి వొస్తున్నారు. దగ్గర కొస్తుంటే తెల్లటి సిల్కుచీరపై, పసుపుపచ్చ పూలడిజైను: చాక్లెట్ కలర్ బోర్డరు, పచ్చటి జాకెట్టు

స్ఫుటంగా కనిపించాయి. సన్నటి నాజూకైన ముక్కు, పైకగుపించే నల్ల రంధ్రాలు, చెవలకి ఆనపచ్చ గుండ్రటి రాయి- ఆమెలో ఆకర్షణ ఎందులో వుందా అని ఆలోచిస్తుంటే; 'ఆవిడ్ని తరవాత చూద్దువుగాని సావకాశంగా ముందు బైటకెడదాం. పదు' అంటూ చంద్రారెడ్డి నా భుజాన్ని నెట్టాడు. నే పులిక్కిపడ్డాను; గేటుకేసి నడుస్తున్నాం.

'ఆయనెవరు రెడ్డీ?' అని అడిగాను.

అతను సమాధానం చెప్పేలోపలే వారిద్దరూ వొచ్చేసి మా ముందు నిలబడ్డారు. రెడ్డి నన్ను ఆయనతో పరిచయం చేశాడు.

'మా ఫారెస్ట్ ఆఫీసర్ ప్రేమానంద్.' ఆయన తల పంకించాడు.

'నా స్నేహితుడు— పట్నంనుంచి వొచ్చాడు-' అన్నాడు రెడ్డి.

నేను నమస్కారం పెట్టాను.

'మా అల్లుడి అన్నగారు బెంగుళూర్ నుంచి యీ బండిలో వస్తానన్నాడు. ఏదీ, రాలేదే.' అన్నాడు. ప్రేమానంద్ రైలువంక కోపంగా చూస్తూ.

'బెంగుళూర్ కేసి సైక్లోనట- అంచేత రాలేదేమో!' అన్నాడు రెడ్డి.

'అవును మరిచాను. నిన్ననే మనం ఆ విషయం మాట్లాడుకున్నాం కూడాను. సరే, యిహ నెందుకూ- వెడదామా' అని ప్రేమానందం నాకేసి తిరిగి, 'మళ్ళా కలుసుకుందాం బంగ్లాలో- యింకా వుంటారుగా,' అన్నాడు.

'ఏదో రెండుమూడు రోజులుంటాను' అన్నాను.

'ఈలోగా ఏ పులీ తినకుండా వుంటే వారంవుంటాడు. అవునా?' అని చంద్రారెడ్డి నవ్వాడు. కాని ప్రేమానందం మొహంలో నవ్వులేదు. భీకరంగానో, దిగులుగానో వున్నట్లుంది అతని మొహం. పెద్ద ఆఫీసర్ కనపర్చవలసిన అమానుషత్వపు ధోరణి కాబోలు ననుకున్నాను. ఆయన వెళ్ళబోతూ, వొక్కక్షణం నిలిచిపోయి—

'మరిచాను, మైవైఫ్.' అని, ఆమెని పరిచయం చేశాడు. ఆవిడ,

చుట్టూ కప్పుకున్న చీరకొంగులోంచి చేతులు బైటికి తీసి నమస్కారం లాంటిది చేసి, అగమ్యగోచరంగా నవ్వింది. స్త్రీకి నమస్కారం పెట్టడం నాకలవాట్లేదు. నేనూ అల్లాంటిదే చేసి, ఆవిడ కళ్ళల్లోకి చూశాను. నా కప్పుడర్థమైంది; ఆమె ఆకర్షణ కళ్ళల్లోది. మహారణ్యం మధ్యలో కదలిక లేని లోతు కొలనులాంటి నేత్రాలవి; ఆ చూపు వెనక, అఘాతాల ప్రతిబింబాలు మెదులుతున్న అలజడివెనక, చూపులోని తీక్షణమైన చాంచల్యం, అన్నింటినీ తాళంతో బిగించిపారేసినట్లు, నిశ్చింతగా బిగించుకొన్న సన్నటి పెదవులు, చీకటి నిండుచంద్రుణ్ణి బంధించినట్లు వెన్నెలని కప్పుకుని ప్రాణాలని రక్షించుకుంటున్న కొరడవి- యివన్నీ కలిసి ఆ ఆకర్షణని వ్యక్తపరుస్తాయేమో నాకు తెలీదు.

వారిద్దరూ గేట్‌లోంచి వెళ్ళిపొయ్యారు. ఫర్లాంగవతల నిలిచి వున్న కార్లో ఎక్కారు. కారు కదిలి జువ్వలాగ బైలుదాటి కొండల వెనక అంతర్ధానమైంది.

మాకోసం టాపులేని పెట్టెబండి సిద్ధంగా వుంది. ముడివిప్పితే జారిన సిల్కు తెరలా సూర్యుడికాంతిలో మంచుకొండలమీద నుంచి జారుతోంది. పచ్చరిబ్బన్‌లా రోడ్డుమెలికెలు తిరిగింది. చంద్రారెడ్డి ఫ్లాస్కు తీసి మూతలో టీ పోసి తాగడానికిచ్చాడు. బండి కదిలింది. వాళ్ళ కాంప్‌దగ్గరకి షుమారు మూడుమైళ్ళ దూరం వుందిట. గుట్టలు, కొండలుదాటి, కాంప్ సమీపంలో కొచ్చాం.

'అదిగో అదే మా ఆఫీసర్‌గారి బంగాళా' అని చూపించాడు రెడ్డి. రోడ్డుకుకివైపున దూరంగా చెట్లమధ్య బంగాళా కనిపించింది. దాని ముందు రెండుమూడు పాకలున్నాయి; వెనక ఎత్తుకొండకింద, చెఱువు లాంటి దుంది.

'ఆపిడొక్కత్తే ఎల్లావుండగల్గుతుంది?' అని అడిగాను. చంద్రారెడ్డి కొంటెగా నవ్వాడు. రెడ్డి చిన్నప్పుడు క్లాసులో తెలివైనవాడుగా పేరుపడలేదు. కాని చమత్కారంగా, హాస్యంగా మాట్లాడేవాడు; అటవీశాఖలో ఐదేళ్ళగా పనిచేస్తున్నాం సంస్కృతి అంతగా దెబ్బతినలేదు.

'వొక్కత్తే వుండే ఖర్మమేం- మొగుడున్నాడుగా!' అన్నాడు.
'మీ ఆఫీసర్లందరూ భార్యలతో కాపరం వుంటున్నారా యీ కాంపులో ?'

'లేదు. లేదు- మేం అందరం వొంటిగానే వుంటున్నాం. ఆయన వొక్కడే భార్యని తీసుకొచ్చింది. కొత్త పెళ్ళాం. మరిచాను, ఆవిడ పేరు నిర్మల. ఆ గుడిసెల్లో బంట్రోతు లిద్దరుంటున్నారు. వాళ్ళ ఆడవాళ్ళు ఆవిడకి సాయంగా వుంటున్నారు.'

వాళ్ళంతా కాంప్ ఎందుకు చేశారో చెప్పడం మొదలెట్టాడు రెడ్డి కొంత సర్వేపనుందిట; కొంతభాగం అడివిధ్వంసంచేసి వొక అటవీ పరిశోధనాలయం నిర్మించాలిట; అన్నిటికంటె ముఖ్యం, ఆ అడవిలో రెండు మూడు నెలలుగా నరమాంసాని కలవాటైన ముసిలి పులి తిరుగుతూ నష్టం కలగచేస్తోంది; దూడల్ని, మేకల్నే కాకుండా, యిద్దరు కట్టెలు కొట్టేవాళ్ళను కూడా పొట్టనెట్టుకుందిట దాన్ని వేటాడి పట్టుకోడం కూడా వాళ్ళపన్లలో వొకటిట; ఆ పులికి 'రాయలకేసరి' అని నామకరణం చేశారుట— రాయలసీమలో వుంటోంది గనుక.

'ప్రేమానందం యిదివరలో ఎన్ని పులుల్ని వేటాడాడు ?' అని అడిగాను.

'ఆయన్ని గురించి నన్నేమీ అడగొద్దు; నాకేమీ తెలీదు. ఆయన యీ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో చేరి వో సంవత్సరమైంది; పైగా యీ డివిజన్‌కి బదిలీ అయి నెలకూడా కాలేదు. ఈ కాంప్‌లో నాలుగురోజుల్నుంచే మా పరిచయం. చాలా మితభాషి; చనవు కనబర్చడు. తగినట్లుగానే మేం అందరం ముభావంగానే వుంటున్నాం' అన్నాడు.

బండి కాంప్ దగ్గర నిలిచింది—అంతా చదునుగా కనబడే పచ్చ గడ్డిబైలు; మధ్య నాలుగైదు పెద్ద చెట్లున్నాయి; వాటి మధ్యలో అక్కడక్కడ టెంట్లు వేశారు. గడ్డితో వో పాకేశారు. అది ఆఫీసుట. చెట్లకింద చల్లటి విశాలమైన నీడలు- అక్కడ రెండు కాంప్ టేబిల్సు కుర్చీలు వేశారు, ఆరబైటే వొంటలు, భోజనాలూ.

'ఇవి తప్ప యింకేవీ యిళ్ళు లేవా?'

'లేకేం. మనం బంగళా చూశామే—దానవతలగా ఫర్లాంగుదూరంలో వో చిన్ని కాలనీ వుంది— వో అరడజను కొంపలుంటాయి. వర్క్‌మెన్, మేస్త్రీ, కంట్రాక్టర్— వొకరిద్దరు ఆఫీసర్లూ వాళ్ళంతా అక్కడుంటారు. మేం నలుగురం మాత్రం సరదాపడి, టెంట్లు వేసుకున్నాం. ఇడుగో రాఘవులు— నిద్రాదేవి కీ పూట విడాకులిచ్చి వొస్తున్నాడు—' అంటూ రెడ్డి రాఘవుల్ని పరిచయం చేశాడు.

'గురవా—టీ తగలెట్టరా.' అని కేకేశాడు. గురవడు వొక ట్రేలో గోధుమరొట్టెలదొంతర తెచ్చి బల్లమీద పెట్టాడు. ఆవితిని, మళ్ళా కొంచెం టీ తాగి, స్నానాలకి బైలుదేరాం. వందగజాలదూరంలో, చిన్నికొలనుంది- లోతులేక- అడుగున ఎఱ్ఱగా కంకరసొంపు కనబడుతుంది- నీళ్ళు తేటగా మధురంగా వున్నాయి. మేం వేళ్ళేటప్పటికి, అందులో యిద్దరు వ్యక్తులు స్నానాలు చేస్తున్నారు. వాళ్ళని కూడా రెడ్డి పరిచయం చేశాడు. ఒకతను శ్రీహరి, మా రెడ్డి సహాధ్యాయుడు, రెండో అతను మధుసూదనం,- రెడ్డి కంటె కొంచెం తక్కువ గ్రేడు ఉద్యోగి-డిపార్టుమెంట్‌లో ప్రవేశించి ఏడెనిమిది నెలలైంది. యిక్కడికి కొత్తగా బదిలీ అయి రెండువారాలైందిట. మధుసూదనం నాజూకుగాను, తెలివిగాను కనిపించాడు. సన్నటి, పల్చటి కోల మొహం, మెత్తటినుదురు, విశాలంగా, చక్రాలలా కనబడే అందమైన కళ్ళు— వీటికి యవ్వనం కొత్తవెలుగు నిచ్చింది. అతను అందమైన వాడని, పురుషుడు కూడా అనుకోవల్సిందే: కాని వొకటిరెండు లోపా లున్నట్లు నాకు తోచింది. పళ్ళువొకటో, రెండో-కొద్దిగా వంకర. మొహం మృదువుగా, కోమలంగా వున్నా, పెదవులు గుండ్రంగా బలంగా వుంటాయి— నవ్వినప్పుడు, మొహం వింతగా ముడతలుపడి, యవ్వనం సిగ్గుతో వొణుకుతున్నట్లు- బుగ్గమీద నొక్కులో దాక్కున్నట్లుగా ఉంటుంది ఆ నవ్వు. నడుం సన్నం మూలాన ఛాతీ వెడల్పుగా కనబడుతుంది- ఛాతీ వెంట్రుకలు లేకుండా, నున్నగా వుంది.

శ్రీహరి మోటుగా కనిపించినా, వయస్సు పాతికలోపే అనుకున్నాను. మోటుతనానికి కొంత కారణం, నెత్తిమీద వెంట్రుకలు పల్చ

బడటమే; పెదల్పు ముక్కు, చిన్నకళ్ళు, కోపేసినట్లు కనబడే నుదురు-యివన్నీ పెద్దవాడిగా కనబడేటట్లు చేస్తాయి.

'ఇక్కడ నీళ్ళు చూశారా ఎంత నిర్మలంగా వున్నాయో' అన్నాడు శ్రీహరి.

'నిర్మలన్నపదం రోజు కొకసారేనా వాడకుండా వుండలేరండి మావాడు' అన్నాడు మధుసూదనం శ్రీహరిని వుద్దేశించి.

'పెండ్లి కావల్సినవాడవు- మేం కాపరాలుచేస్తున్నాం- వేళాకోళం భరించి వూరుకోకూడదు?' అన్నాడు శ్రీహరి. వాళ్ళ స్నానాలు ముగిసినై. బట్టలు వేసుకుని కాంప్‌లోకి పొయ్యారు. వాళ్ళు వెళ్ళిన తర్వాత చంద్రా రెడ్డి నాతో చెప్పాడు; కుర్రాడు పచ్చపచ్చగా వున్నాడనీ, బ్రహ్మచారి కావడంవల్లనూ, అందరూ మధుసూదనాన్ని వేళాకోళం చేస్తుంటారుట.

'ప్రేమానందాన్ని గురించి ఏవేవో వింతగా చెబుతుంటారు, వూసి పోక.' అన్నాడు చంద్రారెడ్డి.

కింద వుద్యోగులందరూ కలిసి, పై వుద్యోగిని గురించి కాస్తంత నిరసనగా మాట్లాడడం సహజంగానే వుంది. అతనిలో లోపాలన్నీ తవ్వి తీస్తారు; లేకపోతే సృష్టిస్తారు; శీలంలోనూ నైతిక ప్రవర్తనలోనూ లోటు కనబడకపోతే, అతని తెలివితేట్లకి విలువ కడతారు; అందులోనూ ఏమీ దొరక్కపోతే, అతని భార్యను గురించేనా గుసగుసలకి అవకాశం వుండే కథా వస్తువుని అల్లుకుని తృప్తిపడతారు కాబోలు- అనిపించింది నాకు.

"అతనిలో ఏ మట్టి విశేషం?" అని అడిగాను.

'నే నేమీ నమ్మననుకో- వాళ్ళనడం, అతను నపుంసకుడని.'

'అల్లా అనుకోడానికి ఆధారం?'

'నాకేమీ కనబడలేదు. నాలుగై దేళ్ళుగా కాపరం చేస్తున్నా సంతానం లేదుట.'

నాకునవ్వొచ్చింది. సంతాన నిరోధక సాధనాలు యత్నిస్తున్నారనుకో కూడదు? రెడ్డికి నా వాదను అంత రుచించలేదు.

'ఎందుకు చెయ్యాలి ? వాళ్ళు పిల్లల్ని పోషించలేని బీదస్థితిలో లేరు. పైగా ఒకరిద్దరు సంతానం కలిగిన తర్వాత, అరికట్టడం జరుగుతుందేమో' అన్నాడు.

'నిర్మల అందం చెడకుండా వుంచాలని సంకల్పించారేమో' అన్నాడు.

ఈసారి రెడ్డి నవ్వాడు.

'నువ్వంతా ఊహా ప్రపంచంలో విహరిస్తుంటావు: భావకవిత్వం యింకా రాస్తున్నావా ?' మా స్నానాలూ ముగిసినై కాంప్ దగ్గరకి చేరుకున్నాం. తొమ్మిదైంది. చెట్ల కింద చల్లటి నీడలమధ్య సూర్యరశ్మి తివాచీలో అల్లికగా వెలిగిస్తోంది. చల్లదనానికి స్పృహతప్పినట్లు చెట్ల మీదనుంచి ఆకులు కిందికి రాలిపోతున్నాయి. సర్వీచెట్లు దూరంగా రోదిస్తున్నాయి.

'ప్రేమానందాన్ని గురించి మీ అనుమానాలు యీ పూట చర్చించండి, మావాడు విని తీర్పుచేస్తాడు— మానసిక శాస్త్రం అంటే చెవికోసుకుంటాడు, మా వాడు.' అంటూ రెడ్డి నన్ను మళ్ళా వాళ్ళకి పరిచయం చేశాడు. రాఘవులు ప్రారంభించాడు.

'ఆయనలో ఏదో తిరకాసు లేకపోతే, ఆడవి ఆ పని ఎందుకు చేస్తుందోయి ?'

'ఏ పనీ ?' అని అడిగాను ఆతృతతో.

'ఆత్మహత్య తలపెట్టింది, పట్టపగలు- మధ్యాహ్నం మూడింటికి, మాట్లాడవేం శ్రీహరీ- నువ్వు వాళ్ళ చుట్టానివేగా.' అన్నాడు రాఘవులు. శ్రీహరి, ప్రేమానందానికి చాలా దూరపు చుట్టంట. అంచేతే కాబోలు ప్రేమానందాన్ని గురించి మాట్లాడ్డంలో అంత వుత్సాహం కనపర్చడం లేదు. నేను చెబుతానుపట్టు అంటూ రాఘవులు, నిర్మల జీవితంలో వొక ఘట్టం చిత్రించాడు.

నిర్మలతండ్రి స్థితిపరుడు. ఎస్టేట్లలో తాశీల్దారుగా చాలా డబ్బు, పలుకుబడి సంపాదించాడు; ప్రభుత్వోద్యోగులలో పెద్దవాళ్ళందరితో పరిచయం వుంది, తల్చుకుంటే ఏ పనైనా ఎంతటిదైనా చేయించుకు

రాగల్లు: నిర్మలకి అక్క చెల్లెలు వున్నారు. అప్పగారు మనోరమని-భాగ్య వంతుల కుటుంబంలో యిచ్చి పెండ్లి చేశాడు; భర్తకి బోలెడు వ్యవసాయమే కాకుండా వ్యాపారం కూడా వుంది. వ్యాపారం అతనన్నగారు చూస్తూ, బెంగుళూరులో వుంటాడు. అతన్ని రిసీవ్ చేసుకునేందుకే ఉదయం ప్రేమానందం స్టేషన్ కెళ్ళాడు.

నిర్మల అత్తవారు అంత స్థితిపరులు కాకపోయినా, కుర్రాడి తెలివి, చదువూ చూసి, వివాహం చేశారు. పెండ్లినాటికి నిర్మలకి పదిహేడేండ్లుం టాయి. స్కూల్ ఫైనల్ కాన్వెంట్‌లో చదివింది. పెండ్లికాగానే అత్త వారింటికొచ్చింది. ప్రేమానందం చదువు ముగిసింది కాని వుద్యోగం లేదు. మామగారి ప్రోద్బలంమీద, ఐదారు నెలలు అటవీశాఖలో తర్ఫీదు పొందాడు. ట్రైనింగ్ ముగిసిన నాలుగు నెల్లలో మామగారి ధర్మమా అంటూ, యిప్పుడు చేస్తున్న పెద్ద వుద్యోగంలో మొదట్లోనే ప్రవేశించాడు.

భర్త ట్రైనింగ్ కెళ్ళిన ఐదారునెలలూ నిర్మల అత్తవారింట్లోనే వుంది. విచిత్రమైన వ్యాధికి గురైంది. భోజనం చెయ్యదు. అందరూ బలవంతం చెయ్యగా ఏదేనా తింటే, డోక్కుంటుంది. మనిషి క్షీణించి పోతోంది; డాక్టర్లు పరీక్షచేశారు. వాళ్ళకేమీ లోటు కనపళ్ళేదు; మందు లిప్పించారు. ఏమీ ఉపయోగించలేదు. భోజనం మట్టుకు లేదు. కాసిని పాలో, ఓవల్టినో, ఎప్పుడేనా బ్రెడ్, బిస్కెట్స్ మాత్రం తీసుకుంటుంది. అసలు ఆకలే లేదంటుంది. అత్తగారు భూతవైద్యం చేయించింది; లాభం లేకపోయింది. హిస్టీరియా అన్నారు, గాలన్నారు. ఎవరో మందెట్టారన్నారు. తండ్రి కూతుర్ని తనతో తీసుకెళ్ళాడు.

ప్రేమానందం, భార్యని చూడ్డంకోసం అత్తవారింటి కెళ్ళాడు. కార్యంచేస్తే వ్యాధికుదురుతుందన్నారు; తాశీల్దారు వీల్లేదన్నాడు; 'కార్యం చెయ్యడ మేమిటీ- ఎప్పుడో అయింది' అన్నారుట. భర్త వారంరోజులుండి వెళ్ళిపొయ్యాడు. ఆనాడు ఆదివారం. తాశీల్దారు కాంపు కెళ్లాడు; తల్లి పడుకుంది; చెల్లెలు హాల్లో వుయ్యాలవూగుతూ రేడియో వింటూ కూర్చుంది.

మనోరమ బావగారు మట్టుకు ముందుగదిలో పేపర్ చదువుకుంటున్నాడు. టపీమని పెద్దచప్పుడైంది. పక్కింటి కృష్ణయ్యగారు- ఆయనకి టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసులో పని- లేచాడు. నిర్మల నూతులో పడిందని కేకవేశాడు. నలుగురూ పోగయ్యారు. నిచ్చెనలు దింపి ఆమెని పైకి లేవదీశారు. అదీ ఆమె ఆత్మహత్యకి చేసిన మొదటి యత్నం. కారణం ఏమీలేదు. తల్లి తండ్రి, ఎందుకో చెప్పమని రహస్యంగా ఎంతో బ్రతిమలాడారు. నిర్మల సమాధానం చెప్పదు. 'ఊరికినే' అందిట.

ఆ సాయంత్రం యీ వార్త తెలీగానే శ్రీహరి చూడ్డానికి వెళ్ళాడు- అప్పుడు శ్రీహరి ఆ వూళ్లో చదువుకుంటున్నాడు. చీకటిపడింతర్వాత మధుసూదనం కూడా చూడ్డాని కెళ్లాడు— అప్పుడతను, ఆ వూరు స్నేహితుడి పెండ్లి కొచ్చాడుట.

ఈ కథ వింటే ఆశ్చర్యం కలిగింది. అకారణంగా, వృత్తిపుణ్యానికి ఎవరన్నా ఆత్మహత్య తలపెడతారంటే నేను నమ్మలేకుండా వున్నాను, అట్లాగన్నాను.

'మతిభ్రమ కాకూడదా ?' అన్నాడు రాఘవులు.

'మతిభ్రమ కావొచ్చు- దానికేనా ఏదో కారణం వుంటాలి. నిర్మలకి వివాహం యిష్టమేనా ?' అని అడిగాను.

'నిర్మల పెండ్లి నే చూశాను. అయిష్టత వున్నట్లు ఎవ్వరూ అనుకో లేదు. మహావైభవంగా జరిగింది పెండ్లి. నిర్మల సంతోషంగా, సరదాగా వుందనే మేం అనుకున్నాం. ఏం మధూ నువ్వు చూశావుగా ?' అన్నాడు శ్రీహరి.

'ఏమోస్మీ- పీటమీద కూర్చున్న వ్యక్తులు దిగులుగా వున్నారా, హుషార్‌గావున్నారా కనుక్కుందామన్నంత పరీక్షగా చూళ్లేదు. నా కళ్ళ కది అన్ని పెళ్లిళ్ళమాదిరిగానే వుంది. పైగా పెండ్లినాటి సాయంత్రమే నే వెళ్ళిపొయ్యాను. తరవాత రెండుమూడురోజులు దాకా అక్కడ నువ్వున్నావుగా- నీకే బాగా తెలియాలి.' అన్నాడు మధు.

'అవును వున్నాను; ఎక్కడా పేచీలు, మాటపట్టింపులూ వొచ్చి

నట్టులేదు. ఆరువేలుకట్నం చదివించారు: అమ్మాయికి నాలుగైదువేల ఖరీదైన వెండి బహుమతులొచ్చాయి. ఊరేగింపునాడు, ముత్యాల ఓడ కట్టించారు. ఆ దీపాల్లో నిర్మల బంగారు జరీచీర— ఎత్రరంగుది....' శ్రీహరి వర్ణన పూర్తికాకుండానే మా చంద్రారెడ్డి అడ్డుకున్నాడు. 'బాబూ, యీ వర్ణన మాకక్కర్లేదు- ఓ యిరవైసార్లు విన్నాం. అసలు విషయానికి రండి అన్నాడు.

నేనుఊరేగింపునాటి నిర్మలను వూహించుకుంటూ మౌనంలోపడ్డాను. నా కొకటి రెండు అనుమానాలు కలిగాయి.

'ఆ ఆదివారంనాడు తాశీల్దారుగారింట్లో ఎవరెవరున్నదీ ఉదయం నుంచి, నూతులో పడేవరకూ ఏమేమి జరిగిందీ, విపులంగా ఎవరేనా చెప్పగల్రా ?' అని అడిగేశాను, ఏ ఒక్కర్నీ ఉద్దేశించకుండా.

శ్రీహరి సమాధానం చెప్పాడు. 'నే నంతా ఆ పూటే అరాతీశాను. నిర్మల ఉదయం లేచింది. తల్లితోకలిసి కాఫీలు అవీ యిచ్చింది. బావగారు అన్నగారు- ఆయన పేరు కుటుంబరావు- కాఫీతాగి వూళ్ళోకెళ్లాడు. నిర్మల కాస్సేపు రేడియో పెట్టుకుందిట. తర్వాత స్నానంచేసి వంటింట్లో పని చేసింది. మధ్యాహ్నం భోజనాలైంతర్వాత ఓ గంట నిద్రపోయింది. లేచే ప్పటికి రెండైంది. అప్పుడు నేవెళ్ళాను- ఏమీతోచక కాసేపు రేడియో విందామని—'

'కొయ్యకోయ్— కాసేపు నిర్మలని చూద్దామని వెళ్లావ్' అన్నాడు రాఘవులు.

శ్రీహరికి కోపం వచ్చింది కాని దిగమింగుకున్నాడు- మొహం వుద్రేకంతో వుబికింది.

'తప్పా ? అదీ వో ఉద్దేశమే. నాకేమీ దురుద్దేశంలేదు. పైగా ఆమె భర్తతో కాపరం చేస్తోంది.'

'దురుద్దేశం ఉందని మేం అనలేదు. నీ కెందుకంత భయం.... ?' అన్నాడు రాఘవులు.

'అసలు విషయం చెబుదురూ- మధ్యలో యివన్నీ ఎందుకు....' అని మా రెడ్డి సణిగాడు.

మళ్ళా శ్రీహరి ప్రారంభించాడు.

'కాసేపు నిర్మల నాతో మాట్లాడింది. చెల్లెలు తనూ కాఫీలకోసం వంటింట్లోకెళ్లారు. కాసేపు ముందుగదిలో పేపర్ చూసి, కాఫీ తాగి, నేను వెళ్ళిపొయ్యాను. ముందుగదిలో కుటుంబం నిద్రపోతున్నాడు. నిర్మల అతన్నిలేపి కాఫీ యిచ్చింది. నేను రోడ్డుమీద ఫర్లాంగుదాకా వెళ్లిపోయి వెనక్కి తిరిగాను. కుటుంబం గబగబ నడిచిరావడం చూశాను. అంతే, నాకింకేమీ తెలియదు. ఆరింటికి, నిర్మలని నూతులోంచి తీశారన్న వార్త మధుసూదనం చెప్పాడు. మధుసూదనం తన విషయం మొదలెట్టాడు.

'నేనా ఉదయం తొమ్మిదింటికి వాళ్ళింటి కెళ్ళాను. బి.ఎ. పూర్తిచేసి ఉద్యోగంలేని రోజులవి తాశీల్దారుగారు, మా నాన్నగారు స్నేహితులట— దూరపుచుట్టరికం వున్నా, కలిసిమెలిసి ఉండటం పడలేదు. అబ్బాయిని నా దగ్గరకు పంపు, ఎందులోనేనా ఉద్యోగం చూస్తానని, తాశీల్దారు మా నాన్నకి వ్రాశారు. ఆ విషయమై, తాశీల్దారుగార్ని చూడ్డానికెళ్ళాను. ఆయన ఆ రోజున లేడు. క్యాంప్ కెళ్ళాడుట. ఆ సంగతి నిర్మల చెల్లెలు చెప్పింది. వెళ్ళిపోబోతుంటే, నిర్మలప్పుడే వొచ్చింది. స్నానంచేసి భోజనాని కుండమంది. తాశీల్దారొచ్చింతర్వాత వస్తానని వచ్చేశాను. నేనక్కడ మొత్తం నలభై నిమిషాలు గడిపుంటాను. ఐదుగంటలకి కాఫీ హోటల్లో నిర్మల ఆత్మహత్య విషయం ఎవరో అనుకుంటుంటే విని, చూద్దాని కెళ్ళాను. దోవలో శ్రీహరితో చెప్పాను. అప్పటికి జనం చుట్టూ మూగేశారు. నేను నిర్మలని చూళ్లేదు. ఎవ్వరితో మాట్లాడలేదు.'

నిర్మలచేసిన ఆత్మహత్య విషయం ఆలోచించినకొద్దీ చిత్రంగా కనబడుతోంది. కారణం ఏదో వుండాలి. అది తెల్సుకోవాలన్న నిశ్చయం నాలో అప్పటికి బలపడింది.

'మరొక ప్రశ్న. ఆ రోజున పోస్టు జవానొచ్చి వుత్తరాలేవన్నా యిచ్చాడా ?'

శ్రీహరి జవాబిచ్చాడు.

'వెధవమతిపరుప నేనూ—! అవును నే వున్నపుడే, పోస్టు బంట్రోతు వచ్చాడు. నిర్మల చెల్లెలు వెళ్ళితీసుకుంది. రెండు కార్డులు ఒక కవరు కాబోలు నిర్మల చెల్లెలిదగ్గర్నించి వాటిని తీసుకొని గదిలో కెళ్ళింది. అవునవును, ఐతే మీ అనుమానం ఏమిటి ?'

కాసేపు నిదానించి, నాకు తోచింది చెప్పాను.

'నా అనుమానం ఏమిటంటే, ఆ వొచ్చిన కవరు భర్త వద్దనుంచి. అందులో నిర్మలకి కష్టంతోపించే సంగతులు వుండి వుంటాయి. ఆ వుత్తరం వొచ్చిన గంటలోనే ఆత్మహత్య చేసుకుంది.

మా రెడ్డి యిల్లాగన్నాడు.

'ఆత్మహత్య, పట్టపగలు బహిరంగంగా తలపెట్టడం చూస్తే, తనకి నిజంగా చావాలన్న సంకల్పం లేదనిపిస్తోంది. రెండోయత్నంకూడా పగటివేళే చేసింది. ఆకర్షణ పొందుదామని తప్ప, నిజంగా చనిపోవాలని వుద్దేశంవుంటే, విఫలమయ్యే యత్నాలెందుకు చేస్తుంది ?' రెడ్డి అన్న మాటలు ఆలోచించతగ్గవే. ఈ మాటలలో నన్ను రెండు ప్రశ్నలు ఎదుర్కొన్నాయి. మొదటిది: ఆత్మహత్య ఎందుకు తలపెట్టింది ? రెండోది. నిజంగా మరణించాలన్న యత్నమేనా ?

కథ పూర్తిగా విన్న తర్వాత ఆలోచించడం మంచిదనుకుని-ఆ రెండో యత్నం వివరాలు చెప్పమన్నాను. రాఘవులు అమిత ఉత్సాహంతో చెప్పబోతుండగానే, ప్రేమానందం, బంట్రోతు, కాగితాలకట్టలు, రావడం చూసి విరమించాడు. వాళ్ళు ఆఫీసుపని చూసుకోవాలన్నారు. రెండుగంటల సేపుట. ఈలోగా అల్లా షికారుగా తిరిగిరమ్మని, రెడ్డి నాకో తుపాకీ, టెలెస్కోపు యిచ్చి సాగనంపాడు.

నేను, నాలుగైదు ఫర్లాంగులు నడిచి, అక్కడ వో, చిన్నకొండ కనబడితే, దానిపైకి యెక్కి వెళ్ళాను. టెలెస్కోపులోంచి, చుట్టుపక్కల పరకాయించి చూశాను. దూరంగా మావాళ్ళ టెంట్లు, చెట్లు కనబడ్డాయి. కొండకి వుత్తరంగా చెట్లు—, దానివెనుక అడివి కాబోలు—దక్షిణంగా

పాతిక గుడిసెలూ, వాటివెనక చెఱువు కనిపించాయి. చెఱువుకి అవతల గట్టున, ప్రేమానందం బంగ్లా-దానిముందుగా వొంకర్లు తిరిగి కొంతదూరం వెళ్ళాక చిక్కబడ్డ జుట్టులో పాపిటలాగ మాయమైన ఎఱ్ఱరోడ్డు—అన్నీ అగుపడుతున్నాయి. ప్రేమానందం బంగ్లాముందు పెద్దపెద్దచెట్లు నాలుగైదున్నాయి. వాటిల్లో వొకదానికి వుయ్యాల వ్రేళ్ళాడుంది. ఆ వుయ్యాలపై నిర్మల కూర్చుంది. ఎవరో ముసల్ది వుయ్యాల వూపుతోంది.

నిర్మలను గురించి అక్కడ జనం వింతగా చెప్పుకుంటున్నారంటే ఆశ్చర్యమేముంది! అక్కడందరూ మొగాళ్లు—పైగా బ్రహ్మచారులుగా వుంటున్నారు. నిర్మల ఎంతో అందమైంది. శరీరం పల్చగా, నీరసంగా కనబడ్డా, అందులో యవ్వనం ఆపాదించిన వికాసం, బలంకూడా వున్నాయి. బలుపుతో స్ఫుటంగా కనబడనివి రొమ్ములొక్కటే. ముఖంలో—ముఖ్యంగా కళ్ళల్లో—అలుముకున్న విషాదచ్ఛాయలు యవ్వనాన్ని కొంతవరకూ కప్పిపుచ్చాయనక తప్పదు. సంధ్యకోసం వేచివున్న శరీర ఛాయ నిర్మలది. వెన్నెలని కామించి అలిసిపోయిన వెర్రితృష్ణ: అడివంతా అల్లుకుపోయిన జీవజ్వాల: ఆమె కనువిప్పితే జ్వాల నిల్చిపోతుంది: వెన్నెల నక్షత్రాలని ప్రదర్శించి బురఖా వేసుకుంటుంది. నిర్మల వొంటిదై ఆకలిదప్పులు తీరక అల్లల్లాడిపోయి, వెన్నెల వెలుగు, అడివిబలం తనే శరీరంలో సృష్టించి, పొంగించి, ఎదుర్కొనేశక్తి సృష్టిలోలేక తనే హతమౌతుంది అడివికాచిన వెన్నెల. వెన్నెలనే కాల్చిన అడివిమంట నిర్మల.

నా మనస్సు ఎల్లాగో ఐపోయింది. తన సౌందర్యం ధ్వంసంచేసి, హరింపచేసేవాడు లేక తను ఆత్మహత్య తలపెట్టిందా అనిపించింది. సౌందర్యం తన మెరిసిపొయ్యే నేత్రాలని వుంచుకోలేదా? ఇవన్నీ భ్రాంతులని తెలుస్తోంది మానవుడి ప్రవర్తనకిమల్లేనే, మానవుడి వూహ కూడా చిత్రమైంది. వూహలే యథార్థాలైతే మానవుడి హృదయం, ఆశ్చర్యంతో పగుల్తుంది. సౌందర్యం నిర్మలలో యథార్థమైంది. తన శరీరం పగలగొట్టుకుంటోంది—ఆమె శరీరమే హృదయం గనక.

ఈ భావాలతో నా కళ్లు చెమ్మగిల్లినై. అది ఏడ్పురానిబాధ. కన్నీరు లేని కారుణ్యం: సజీవమైన జాలి ఇది మా వాళ్ళతో చెబితే నవ్వుతారు నన్ను పిచ్చివాడికిందకడతారు. నామీద గురి తప్పుతుంది: నన్ను గౌరవించరు: హేళనచేస్తారు. ఒక విషయం తేలిపోయింది. నిర్మలెప్పుడూ మరణించదని. ఆమె వొక్క సంవత్సరమో, నెలో, వారమో, గంటో, క్షణమో, ప్రజ్వరిల్లి జీవించడానికి సంకల్పించింది. ఒక్కసారి ఆవేదనలో సర్వశక్తులు ధారపోసి, అందంలో హతమౌతుంది. నిర్మల జీవించడం అంటే మరణించడం. ఆత్మహత్యయత్నాలు అల్లా జీవించడానికి ఆమె చేసే యత్నాల చిహ్నాలు.

కొండదిగి కాంప్ వేపు నడవడం సాగించాను. ప్రేమానందం, బంట్రోతు వెడుతున్నారు. మావాళ్లు అలిసిపోయి, రెండోసారి స్నానాలకి సంసిద్ధులౌతున్నారు. అందరం చెఱువుకెళ్ళి స్నానాలు చేశాం. చెట్ల నీడల మధ్య నీళ్ళు చల్లగా వున్నాయి; శరీరాల్ని కడిగి పవిత్రంచేసే నిర్మలజలం. మళ్ళా నిర్మల!

భోజనాలదగ్గరే, నిర్మల చేసిన రెండో యత్నం గురించి రాఘవులు ప్రారంభించాడు. కాని నాకు తప్ప, యితరులెవ్వరికీ వినేటందుకు వోపిక లేదు. కాసేపు పడుకుని లేద్దామన్నారు. సరేనన్నాను. టెంట్ లో హోల్డాల్ విప్పుకుని పరున్నాను.

నేను లేచేటప్పటికి నాలుగైంది. అప్పటికప్పుడే మా మిత్రులందరూ ఆఫీసుపనిలో పడ్డారు ఆ చెట్లకిందే ఆఫీసు కాగితాల కట్టలు, ఫైల్సు, ట్రేలు, దవాలి బంట్రోతులు అటూ యిటూ తిరగడం-నాకు నవ్వొచ్చింది. ఆ వుద్యోగిబృందాన్ని చూస్తూ కూర్చున్నాను ఇంతలో పెట్టిబండిరావడం, టపాల్ అందుకోడం-వారిజీవితంలో అపూర్వ చరిత్రాత్మకఘట్టం. వార్తా పత్రికలు, మాగజీన్స్ వొచ్చాయి. నాముందు వో పత్రిక పడేశారు. గురవడు బ్రెడ్, సైసెన్ కింద తరిగిపెడుతుంటే, నేను వొక్కొక్కటే టీలో ముంచుకుని తింటూ చదువుకుంటున్నాను. గంట జరిగింది. ప్రేమానందంతో బాటు మిగతా వారందరూ లేచారు.

'ఏమండీ, మీకిక్కడెట్లా వుంది?' అని అడిగాడు ప్రేమానందం.

'చాలా బాగుందండీ-అప్పుడప్పుడు నాగరికతలోంచి యిట్లా పారిపోకపోతే, జీవితంపై విరక్తి పుడుతుంది.' అన్నాను.

'మీ విషయంలో అంతే అనుకోండి. మేం మట్టుకు అప్పుడప్పుడు యీ అడివిలోంచి నాగరికతలోకి పారిపోతుండాలి.' అని నవ్వాడు. మిగత వుద్యోగులందరూ అతని 'జోక్'కి నవ్వడం సాగించారు.

'పులివేటకోసం యిక్కడ మీరందరూ మకాం చేశారుటగా. మీరిదివరలో, పులుల్ని వేటాడారా?' అని అడిగాను.

నేను నీలగిరి ప్రాంతంలో కొత్తగా పనిలో ప్రవేశించిన రోజుల్లో వేటకి వెళ్ళానుగాని, పులిని ఎదుర్కోడం జరగలేదు' ఆయన యింకా చెప్పబోతుంటే మధ్యలో రాఘవులు అందుకున్నాడు—

'అవును, మధుసూదనంకూడా అప్పుడు అక్కడ వారివద్దే ట్రైనింగ్ అయ్యాడు. మధుసూదనం పులిని పొదల్లో నిద్రపోతుంటే చూశాట్ట. నిద్రపోతున్న పులిని చంపటం భావ్యం కాదని, వొచ్చేశాడు అవునా మధూ?'

'అవుతే మధుసూదనం అసాధ్యుడన్నమాటే!' అన్నాను; మధుసూదనం అవన్నీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటున్నట్టు మౌనంలోపడ్డాడు.

అప్పుడు అతన్ని వుద్దేశించి శ్రీహరి యిల్లా అన్నాడు.

'మధుకేం-మధు ఎంతకేనా తెగించగల్డు పెళ్ళాం పెడాకులు లేదు గనుక.'

అందరూ నవ్వారు. మధుసూదనంపై ఛలోక్తులు ప్రయోగించి వినోదించడం, వారందరికీ పరిపాటైపోయింది.

'అదేఁవన్నమాట్క్కు, పెండ్లిండ్లు జరిగిన మేం అందరం సాహసులం కామంటావా? సంసారం అంటే పులినోట్లో తలదూర్చడం కాదూ?' అన్నాడు మా రెడ్డి.

అందరూ బిగ్గరగా నవ్వారు. ప్రేమానందం నవ్వడానికి యత్నం మాత్రం చేసి విఫలుడయ్యాడని నా అనుమానం.

'చీకటి పడకముందే మా యిల్లు చూద్దురుగాని రండి." అని ప్రేమానందం నన్ను ఆహ్వానించాడు.

నేనంగీకరించాను. రెడ్డి, నేను ఆయన, వారి బంగళాకేసి నడవడం సాగించాం మిగతావాళ్లు వెనకదిగడ్డారు.

'మధుసూదనం పులిని చూసినట్లు నాతో చెప్పలేదు. చిత్రం, ఇప్పుడు మీరందరూ వింటుంటే వినడమే' అన్నాడు ప్రేమానందం.

'దెబ్బతో అదిరిపోయి, మరిచిపోయుంటాడు. పైగా తరువాత కొద్ది రోజుల్లోనే, అతనికి బదిలీ అయిందిగా' అన్నాడు రెడ్డి.

"అవునవును"

'అవుతే, మీతో నన్నుకూడా వేటకి తీసికెళ్ళాలి. నేను రెండు రోజుల్లో వెళ్ళిపోతున్నాను' అన్నాను.

'మీకిక్కడ కాలక్షేపం అవనట్లుంది. ఏవో యీ చుట్టుపక్కల వో ముసలిపులి వుండి, చాలా నష్టం కలిగిస్తోందంటారు యిక్కడివాళ్లు. వాళ్ళమాట పూర్తిగా విశ్వసించలేం; కాస్తుంటే గంపంతచేస్తారు. ఇదిగో తోకంటే, అదుగో పులంటారు. తీరా వెళ్ళి చూస్తే, ఏమీ వుండదు నేవింత వరకూ, ఏడుమైళ్ళదాకా అడవిలో పర్యటనం చేశాను. రెండుగేదెల కళేబరాలు చూశాను గాని, పులి నాకంట బళ్ళేదు. పైగా యిక్కడ మేం యీ పులికోసం కాంప్‌చెయ్యలేదు. ఈ అడవుంది చూశారూ, యిందులో సగంభాగం సంస్థానానికి చెందింది. దాని నిర్వహణ మన ఇండియా ప్రభుత్వం యాజమాన్యంలోకి తీసుకురావడానికి, కావల్సిన యేర్పాట్లు అంచనా వెయ్యమని మమ్మల్ని యిక్కడికి పంపించారు.'

ఇంతలో బంగళాదగ్గరికి చేరుకున్నాం. రెండు కాంప్ కుర్చీలు బైట పడేశాడు. బంట్రోతు టీ తెచ్చాడు. ప్రేమానందం నీలగిరి అడవి అధికారుల తెలివితక్కువతనం గురించీ, ప్రస్తుతం అతను తలపెట్టిన కార్యకలాపం గురించీ లెక్చరిచ్చాడు. సూర్యుడు దూరంగా చెట్లమానుల్లో మరుగుపడ్డాడు. పక్షులు భీకరంగా రోదిస్తూ చెలరేగాయి. మేం లేచి సెలవు తీసుకున్నాం.

'మీరు వెళ్ళేలోగా వేట ఏర్పాటు చేస్తాను. రెండు మూడురోజులు ఓపికపట్టండి' అన్నాడు ప్రేమానందం.

నేను, రెడ్డి వెనక్కి తిరిగాం దూరంగా నాలుగైదు మేకలు రావడం చూశాం. వాటివెనక యిద్దరు స్త్రీలు-పనివాళ్ళ తాలూకు కాబోలు-నడుస్తున్నారు. వారి వెనక నిర్మలుండి—సూర్యుడు మరచిపోయి దిగవిడిచిన కిరణంలా, సంధ్యలో శరీరం ఎఱ్ఱబడి, ఆ ఎఱ్ఱదనం చీరని ఆక్రమించినట్లుగా వుంది. మాకు నలభైగజాల దూరంలోకొచ్చింది. ఎంత పీలగా బలహీనంగా వుంది! చీరమడతలకి లొంగిపోయిన పల్చటి రొమ్ములు! కాని, అది సమయంకోసం వేచివున్న సింహపు నడుంలో యిమిడిన శక్తిలాంటి సన్నదనం! మాకు దూరమైపోయింది. రెడ్డి నన్ను వెనక్కి తిరిగి చూడనివ్వలేదు. మరుక్షణంలో మా ఎదురుగా మధుసూదనం, శ్రీహరి, మరిద్దరు బంట్రోతులు వొస్తున్నారు.

'ఇళ్ళకి పోతున్నాం. మళ్ళా వుదయం కల్సుకుందాం.' అన్నాడు శ్రీహరి.

'ఈ పూట మా టెంట్సులో పడుకుందాం రాకూడదూ? నా స్నేహితుడుకూడా వున్నాడు. పైగా యింటిదగ్గర ఎవ్వరూ లేరుగా' అన్నాడు మా రెడ్డి.

'నాకు తలనొప్పిగా వుంది. జ్వరంవొస్తుంది, నిద్రపోకుంటే' అన్నాడు శ్రీహరి.

'భోజనంచేసి నే వొచ్చివుంటాలెండి' అన్నాడు మధుసూదనం. మేం కాంపు దగ్గరకు చేరుకున్నాం.

భోజనాలయ్యాయి. గురవడు పెద్దకట్టెలు పేర్చి మంటచేశాడు. చెట్లమధ్య అందంగా వెన్నెలనీడలు పడుతున్నాయి. అక్కడ వెన్నెల మరింత నిండుగా స్వచ్ఛంగా వున్నట్లనిపించింది. అందులో నిశ్చలత్వం వుంది. ఫ్యాక్టరీపొగలు సిగరెట్టుపొగలు, మేఘాలు, దుమ్ము, ప్రేమతో అలసిన నిట్టూర్పులు—వీటివల్ల భంగంగాని ప్రశాంతత. ఆకుల రెపరెప నిలిచిపోయినప్పుడు, వెన్నెల ధ్వనిస్తే వింటున్నట్లుంటుంది. సర్వీచెట్ల సంగీతం జోలపాటలా అడివిని నిద్రపుచ్చుతోంది. ఎక్కడో ఏదో కీటకం రోదనతో ఫాలావేస్తూంది. ఏవో దూరంగా మృగాల అయోమయపు అరుపులు-అడివిజీవితంలో ఐక్యమయ్యాయి మా ప్రాణాలు.

అరగంటలో మధుసూదనం, శ్రీహరికూడా వో బంట్రోతు పెట్రోమాక్స్‌లైటుతో సహా వచ్చారు-మహాజ్వాలలో అగ్గిపుల్ల పడేస్తే వెలిగినట్లుగా వెన్నెట్లో పెట్రోమాక్స్ లైటొకటి!

శ్రీహరి వొంట్లో అస్వస్థత కాస్త సర్దుకుందన్నాడు.

అందరం పక్కలు పరుచుకున్నాం.

'ఈమధ్య వో విచిత్రం జరిగిందండోయ్!' అని మొదలెట్టాడు రాఘవులు.

చెప్పమన్నాను.

'వో వారంక్రితం ప్రేమానందానికి వో ఆకాశరామన్న వుత్తరం వొచ్చింది—పోస్టులో'

'నీకెట్లా తెలుసు?' అన్నాడు రెడ్డి.

నేను వారింటిపైపు వెడుతుంటే చెత్తకాగితాల కట్ట చెట్లవెనక పడి వుంది. నేను ఏమీ తోచక కెలికాను. అందులో మూడు కాగితపుముక్కలు నన్నాకర్షించినై. వాటిని సరిచేసి చదివాను. అందులో ఏముందో ఎరుగుదురా! 'నిర్మల ఆత్మహత్య ఎందుకు చేసుకుంటుందో కనుక్కున్నావా?' అని.

ఆ వుత్తరాన్ని విమర్శించి, తర్కించడం ప్రారంభించారు.

మా రెడ్డి అన్నాడు—

'నువ్వే వ్రాసివుంటావు. కొంటెపనులు నీకలవాటేగా!'

'ఛ ఛ—భలేవాడివే. మరెవరేనా అయితే అట్లాంటివి చేద్దును. తెల్లారిలేస్తే, మన కాయనతోపని. ఆయన దగ్గర చేస్తానా, తప్పుకాదు?' అన్నాడు రాఘవులు.

'ఆ పని నిర్మలని ఎరుగున్న వాళ్ళెవరో చేసివుంటారు.' అన్నాడు రెడ్డి.

'ఇక్కడున్నవాళ్ళల్లో, ఎరుగున్నవాడు శ్రీహరి, మధుసూదనం' అన్నాడు రాఘవులు.

'అసహనం నన్ను యీ ప్రవర్తికి లోను చేయకండి. నాకు కోపం వొస్తుంది' అని మధు విసుక్కున్నాడు.

'నిర్మల రెండోమారు తలపెట్టిన ఆత్మహత్యా యత్నం గురించి వినాలనుంది, మీకేమీ అభ్యంతరం లేకపోతే.' అన్నాను నేను.

'విసుక్కునందుకు క్షమించండి—నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు.' అన్నాడు మధు.

'అభ్యంతరంపెట్టినా, నేను విరమించేబాపతుకాదు. నేను చెబుతా వినండి.' అంటూ రాఘవులు పెట్రోమాక్సు దీపం ఆర్పేసి, గాథ చెప్పడం సాగించాడు.

'రెండో ప్రయత్నం, తరవాత ఏడాదికి జరిగింది. ఈసారి అత్త వారింట్లో, భర్త మరో వూళ్ళో ఉద్యోగంలో కెళ్ళాడు. మామగారు ఆఫీసుకెళ్ళారు. అత్తగారు వంటింటి గుమ్మంలో చాపేసుకొని పడుకుంది. ముందుగదిలో బావగారు నిద్రపోతున్నాడు. మరిది—పదహారేళ్ళుంటాయి-అవీయివీ సవరిస్తూ యింట్లో తిరుగుతున్నాడు. తోటికోడలు నిద్రపోతుంటే' యీగలు ముసరకుండా విసురుతూ పక్కగదిలో కూర్చుంది. మధ్యాహ్నం మూడు కావస్తోంది. దొడ్లో పెద్ద చప్పుడైంది. రమణయ్యగారు విన్నాడు. దొడ్లోకి పరుగెత్తి పిట్టగోడమీదనుంచి చూశాడు. 'ఏమర్రోయ్, ఎవరో నూతిలోపడ్డారు' అని వెర్రికేకేసి, కర్రలు విచ్చేన, తాడు తెచ్చాడు. ఇంట్లో అందరూ లేచారు. వీధిలోంచి గుఱ్ఱపుబండివాడొకడొచ్చి, నూతులోకి దిగి నిర్మలని పైకిచేరేశాడు. నీళ్ల తాగేసింది. చైతన్యంలేదు డాక్టర్‌ని పిలిపించారు—శుశ్రూషచేశారు. ఓ గంటకి తేరుకుంది. తాశీల్దారుగారికి టెలిగ్రాం యిచ్చారు. బైటకి పొక్కకుండా, గప్‌చిప్ చేసేశారు. అదీ కథ.'

ఇంచుమించు యీ యత్నంకూడా, మొదటియత్నంలాగే వుంది. హంతకుడు, దురంతం తలపెడితే, ఒకసారి అలవాటుపడ్డ ఫక్కీనే, పదేపదే అవలంబిస్తాడని, డిటెక్టివ్ నవల్సు చదివితే తెలుస్తుంది. ఇంకా చిత్రం ఏమిటంటే, గంటకూడా అదే. ఆరోజు ఏమేమిజరిగింది, ఎవరెవరొచ్చిందీ వివరాలు కావాలన్నాను.

శ్రీహరి చెప్పాడు, సమాధానం.

'నేనెప్పుడు ఆ వూళ్ళోనే వున్నాను. కోర్టులో సాక్ష్యనికెళ్ళాను. నిర్మల అత్తవారింటికి పదకొండుగంటల కెళ్లాను. ఆమె బావగారితో కాసేపు కబుర్లు చెప్పాను. భోజనాలు చేశాం. జట్కా తెప్పించి, నేనూ, మరిదీవూళ్ళోకి వెళ్ళాం. మరిది స్కూలువద్ద దిగిపొయ్యాడు. అప్పటికి పన్నెండున్నరైంది. కోర్టుపని చూసుకుని, సాయంత్రం ఐదున్నరకి స్టేషనుకు చేరుకున్నాను. ప్లాట్ ఫారంమీద మధు కనిపించాడు- అప్పుడు అతనికి ఆ వూళ్ళోనే వుద్యోగం— రోడ్లయిలాకాలో —బుక్‌స్టాల్ చూడ్డాని కొచ్చాడట. మేం యిద్దరముండగా, మరిదితో చదువుకునే కుర్రాడొక డొచ్చి, మాకీవార్త చెప్పాడు. నేను రైల్లో వెళ్ళిపొయ్యాను. మధు వెళ్ళి చూశాడనుకుంటా.'

'లేదు, లేదు- నీతో చెప్పలేదనుకో— నేనూ నీతోబాటే, ఆ రైల్లోనే ప్రయాణం చేశాను. మా పినతల్లి కూతురుకి ఏదో సంబంధం వొచ్చింది, రావాల్సిందని మా నాన్న వైరిస్తే వెళ్ళాను' అన్నాడు మధుసూదనం.

'మీరు అక్కడెంతకాలం వుద్యోగం చేశారు?' అనడిగాను.

'అబ్బే, చిన్న వుద్యోగం. తాశీల్దార్‌గారి ప్రోద్బలం మీద అంగీకరించి, నాలుగునెల్లు చేశాను. తరవాత అటవీశాఖలో ఈ వుద్యోగాని కొచ్చేశాను.

'ఆ నాలుగునెలల్లో మీకు ప్రేమానందంతో పరిచయం వుందా?' అనడిగాను.

'నా కంత పరిచయం లేదు. అతను మితభాషి. ఒకటి రెండుసార్లు, అతను సెలవుమీదొచ్చినప్పుడు, క్లబ్బులోనూ, సినిమాల్లోనూ చూశాను.'

'సినిమాకి భార్యాసమేతుడై వొచ్చేవాడా?'

'నేను చూడగా ఎప్పుడూ లేదు. పైగా నేనక్కడున్న నాలుగు నెలల్లో రెండునెల్లు అతను అత్తవారింట్లోనే వుండేవాడు కాబోలు. రెండు

మూడుసార్లు వాళ్ళింటికి వెళ్ళినప్పుడు, నిర్మలని కాని, ప్రేమానందాన్ని కాని ఎప్పుడూ చూళ్ళేదు.'

'పాపం!' అన్నాడు రాఘవులు.

'ఆ జోక్ నేను రెలిష్‌చెయ్యను రాఘవులు' అని మధుసూదనం కోపం సూచించాడు.

'మరవుతే, నువ్వు వాళ్ళింటికి వెళ్ళే అవసరం ఏమొచ్చిందోయ్ ?' అన్నాడు ధీమాగా రాఘవులు.

'నేను నీకు సమాధానం యివ్వక్కర్లేదు. వీరడుగుతున్నారు గనక చెబుతున్నాను. నేను ప్రేమానందంతో మాట్లాడదామనే వెళ్ళేవాణ్ణి. అతనొచ్చినప్పుడు కబురు చెయ్యమని, నిర్మలమరిదిని అడిగాను. అతనితో సంప్రదించి అడివిశాఖలో ట్రైనింగ్ పొందితే, వుద్యోగం దొరుకుతుందని తాశీల్దారు వ్రాశాడు ఆ విషయం ముచ్చటించడంకోసం వెళ్లేవాణ్ణి.'

'మొత్తం ఎన్నిసార్లు వెళ్ళుంటావు ?' అన్నాడు రెడ్డి.

'నేనా ?— నేను అరడజనుసార్లన్నా వెళ్ళుంటాను' అన్నాడు శ్రీహరి, తనని వుద్దేశించి ఈ ప్రశ్న అడిగారనుకుని.

'నిన్నెవ్వరూ అడగలేదు.' అన్నాడు రాఘవులు.

'అడక్కపోయినా చెబితే ప్రమాదం లేదు. సందేహం తీరిపోతుంది. నేను నిజం చెప్పేస్తున్నా. ఏదో సాకు వున్నా నేను నిర్మలని చూడాలన్న వుద్దేశంతో వెళ్లేవాణ్ణని ఒప్పుకోవాలి.' అన్నాడు శ్రీహరి. దీనితో అందరూ మౌనంలో పడ్డారు కాసేపు.

నేనే మొదట మాట్లాడాను.

'మీరు నిర్మలతో మాట్లాడేవారా ?'

'ఓ' అన్నాడు శ్రీహరి.

'ఆమెని గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి ?'

'నా అభిప్రాయం నిర్మలకి భర్తంటే యిష్టంలేదని.'

'అల్లా అనుకోడానికి ఆధారం ?'

'మనిషి వైఖరినిబట్టి. సరదాగా వుండేది కాదు, దిగులుగా కనబడేది. పేరంటాలు, స్నేహితులు, సినిమాలు ఏవీ వుండేవి కావు.'

'అత్తగా రెట్లాంటిది ?'

'అత్తగారు చాలా మంచిది. తల్లికంటె ప్రేమతో కోడళ్ళను చూచేది.'

'మామగారు ?'

'మామగారివల్ల కోడలి కేం బాధ కల్గుతుంది ? ఆఫీసుకు పొయ్యే వాడు, యింత గడించి పారేసేవాడు.'

'నిర్మల వ్యాధి లక్షణా లేమిటో డాక్టర్లు చెప్పారా ?'

'హిస్టీరియా. మందులు పనిచెయ్యలేదు. హిస్టీరియాకు కారణం భర్తలో ఏదో లోపం వుండటమేనని నా థియరీ,' అన్నాడు శ్రీహరి.

ఇదీ నాకు సబబుగానే తోచింది.

కాని మా రెడ్డి ఖండించాడు.

'అట్లాంటివాడు పెండ్లెందుకు చేసుకుంటాడు. పైగా యితను, కాలేజీలో చదువుకునేరోజుల్లో కొంత గ్రంథం జరిపి కథానాయకుడుగా వుండేవాడని వినికిడి '

అట్లాంటివాళ్లే తమ లోపాన్ని కప్పిపుచ్చేటందుకు పన్నాగంపన్ని, పెండ్లి చేసుకుంటారు. ప్రపంచానికి తమలో లోపంలేదని చాటొద్దు మరీ!' అన్నాడు రాఘవులు.

'నిర్మల భర్తను గురించి తనవాళ్ళకో చెప్పిందా ?' అని అడిగాను.

'ఏమో ! తల్లితో చెప్పివుండాలి. వాళ్ళు మాత్రం ఏం చేస్తారు. వివాహం రద్దు చేసుకున్నా, తనకి మళ్లా పెండ్లి చేసుకునే హక్కులేదు. మరొకర్ని చూసుకని రహస్యంగా ఏడవాలి.' అన్నాడు శ్రీహరి.

'అట్లాంటి వ్యక్తి సీ ఏటికలో ఎవరేనా వున్నారా !' అని అడిగాడు మా చంద్రారెడ్డి. అది నే నడగాలనుకున్న ప్రశ్న. కాని ధైర్యంలేక మానేశాను.

'ఏమో, వుండి వుండొచ్చు. లేకపోతే ముందుముందు దొరకొచ్చు.' అన్నాడు శ్రీహరి.

'ఆనాడు మధుసూదనం కూడా నిర్మలని చూశాడు.' అన్నాడు రాఘవులు.

'అవును. నే నారోజున అక్కడే వున్నాను. రేపోమాపో ప్రేమానందం వస్తాడు, సెలవలేగనక, అక్కడే వుండమంది నిర్మల అత్తగారు.' అన్నాడు మధుసూదనం.

'నిర్మల మీతో మాట్లాడేదా ?'

'అల్లాకాదు అడగవల్సింది. నువ్వు నిర్మలతో మాట్లాడేవాడివా ?' అని రాఘవు లడిగాడు.

'తెలివిగా అడిగాననుకుంటున్నావు కాబోలు. పరీక్షచేసి, నేనేదీ డైరీలో వ్రాసుకోలేదు. మొత్తంమీద మాట్లాడటం జరిగేది- తన ఆరోగ్యం గురించీ, పుట్టింట జీవితం గురించీ, తను స్కూలు కెళ్ళిన రోజుల్లో వేసిన నాటకాలు- ఈ విషయాలు' అన్నాడు మధు.

'సరే ఆనాటి విశేషాలు చెప్పండి' అని కోరాను.

'ఉదయం లేచి కాఫీలు త్రాగింతర్వాత....' అని మొదలెట్టాడు మధుసూదనం.

'క్షమించాలి— కాఫీ ఎవరు కలిపారు ?' అన్నాడు రెడ్డి.

'నాకు గుర్తులేదు. అందరికి కాఫీలు యివ్వడం నిర్మలే యిచ్చేది. తర్వాత కాసేపు నేనూ, ఆమె మరిదీ- అతనిపేరు కోటీశ్వరరావు- కాసేపు కేరమ్సాడాం- తొమ్మిదింటికి కాలవకి స్నానానికెళ్ళాను. పదింటికి భోజనంచేసి, స్నేహితుడింటికెళ్ళి ఒంటిగంటకొచ్చాను.'

'ఓహో, అందుచేత, శ్రీహరి వొచ్చినప్పుడు నువ్వు యింట్లో లేవన్నమాట. నువ్వు రాగానే అతను వెళ్ళిపొయ్యాడన్నమాట.'

'అవును. వొంటిగంటన్నరకి రేడియోలో ఇంగ్లీషు వార్తలు విని, నేను నిద్రపొయ్యాను. అరగంటలోనే లేచిపోయాను. రెండుంపావుకి కాఫీ త్రాగాను. మా నాన్నగారి టెలిగ్రాం చూసుకున్నాను- యింటికి రమ్మని. నా బాగ్ తీసుకుని, రెండున్నరకి వెళ్ళిపొయ్యాను. స్టేషన్‌కి వెళ్ళేటప్పటికి రైలు వెళ్ళిపోయింది. పుస్తకాలు చూస్తూ ప్లాట్‌ఫారమ్‌మీద వుండి ఆరుగంటల రైల్లో మా వూరెళ్ళిపొయ్యాను.'

'మరో విషయం అడుగుతున్నాను ఏమీ అనుకోకపోతే. నిర్మల

ఆత్మహత్య విషయం, ఐదుగంటలకు మీరు స్టేషన్‌లో వుండగా తెలిసింది. చూడ్డాని కెందుకు వెళ్ళలేదు ?' అనడిగాను.

'చూసేటందు కేముంది. నిర్మల అప్పటికే తేరుకుంది. పైగా, నేనింటికి వెళ్ళటం జరుగదు టెలిగ్రాం' అన్నాడు మధు.

శ్రీహరి మరో ప్రశ్న వేశాడు.

'నేను, స్టేషన్ కెందుకొచ్చావు?' అనడిగినప్పుడు, వూరికెడుతున్నావని చెప్పక, పుస్తకాలకోసం అని ఎందుకు అబద్ధమాడావు?'

'రైలు తప్పగానే, కూర్చుని విసుగెత్తి, ఒక సమయంలో యింటి కెళ్ళి, తెల్లరగట్ల రైలు కెడదా మనుకున్నాను. ఆ విసుగుదల సమయంలో నువ్వు ప్రశ్నించావు. సాయంత్రం పాసెంజరు ఆ రోజున టైమ్ కొచ్చింది. ప్రయాణమయ్యాను.

'పుస్తకాలషాపులో గంట చూశారుకదా, ఏదేనా పుస్తకం కొన్నారా?' అనడిగాను.

'లేదు, నా దగ్గర డబ్బులేదు, ఐదులు, ఆరులు ఖర్చుపెట్టి పుస్తకాలు కొనేటందుకు' అన్నాడు.

'పోనీ, యీ పుస్తకంకొంటే బాగుండునే అనిపించింది. అనిపిస్తే, ఏ పుస్తకం ?' అనడిగాను.

'నాకు నిజంగా జ్ఞాపకంలేదు. ఎవరికి కనిపించదు ? విల్కీ కాలిన్స్ నవల 'ది వుమన్ ఇన్ వైట్' కొనాలని వుండేది' అన్నాడు మధు.

పదినిమిషాలు, మా వాళ్ళందరూ నవల్ని గురించి తర్కించారు. నాకు మరో సందేహం వొచ్చి, మధుని అడిగేశాను. 'ఆ రోజున పోస్టుమాన్ ఎప్పుడొచ్చాడు ?'

'మామూలుగా, పదిన్నరకొస్తాడు. ఆ సమయంలో నే నింట్లో లేను రెండున్నరకి, పోస్టుమాన్ టెలిగ్రాం యిచ్చాడని యిందాకనే చెప్పాగా.'

మా రెడ్డి నిద్రొస్తోందని ఆవలించి, నిద్రపొయ్యే సంకల్పంతో శరీరాన్ని పక్కమీద వాలేశాడు. మధుని ఆఖరు ప్రశ్న అడిగేశాను.

'అపుతే, నిర్మ లట్లాగెందుకు చేసిందో మీ కేమన్నా తెలుసా ?'

'నాకు తెలీదు. కారణం ఏమీ కనిపించలేదు.'

'కారణం లేకుండా ఎవరన్నా అట్లాంటిపన్లు చేస్తారా ?'

'స్త్రీలు ఎంతకేనా తెగిస్తారు.' అన్నాడు మధు.

'ఏమోయ్, స్త్రీలు అని బహువచనం వాడుతున్నావు. ఎందరు స్త్రీలతో పరిచయముంది నీకు ?' అన్నాడు రాఘవులు, నవ్వుతూ.

'అకారణంగా తెగిస్తారా ?'

'ఏమో నాకేమీ తెలీదు.'

మిగతా అందరూ నిద్రలో పడుతున్నట్లనిపించింది నాకు ఈ విషయం ఆరాతియ్యడానికి వారేమీ కుతూహలం కనపర్చడంలేదు. మధ్య నా కెందుకు ? నేనూ, ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాను. స్త్రీలు ఎంతకేనా తెగిస్తారు ! స్త్రీలని గురించి ఆలోచించడం మొదలెట్టాను. నిర్మలకథ విని, డిటెక్టివ్ నవలా రచయిత ఎట్లాంటికథ అల్లుతాడా అని వూహించాను. డిటెక్టివ్ నవల్సు వ్రాయడంలో స్త్రీ రచయితలు కనపర్చిన చమత్కారం, ప్రతిభ, ఏ పురుషుడూ కనబర్చలేదు ప్రథమశ్రేణికి చెందిన రచయిత లందరూ స్త్రీలే- డొరోతిసేయర్స్, మార్జెరీ అలింగామ్, గేయోమార్ష్, అగాతాక్రిస్టీ వీరందరూ నిర్మలతో ఎట్లాంటి కథ వ్రాద్దురో ! ఆ ఫక్కీలో ఏదోకథ ఊహలో అల్లుతుంటే నిద్రపట్టేసింది. దూరంగా, ఏవో అడివి మృగాల అరుపులు వినబడుతున్నాయి. మానవుడి హృదయంలో అధో లోకం వుంది. అందులో బంధించబడ్డ తీరని వాంఛలనే క్రూరమృగాల అరుపులూ అట్లాగే వుంటాయి. గర్జించి, బైటపడి, స్వప్నంలో విహరిస్తాయి; అవకాశం చిక్కితే, మేలుకుని వున్నప్పుడే, చైతన్యాన్ని చీల్చుకుని పైనపడి మింగేస్తాయి. అవి బైటపడకుండా వుండేందుకా అన్నట్లు చాలామంది కాలువాలని పైకిలాక్కుని, ముసుగు బిగకన్ని పరుంటారు !

తెల్లవారింది. ఆ చంద్రుడే సూర్యుడైనట్లు. మెత్తటి కాంతి ఆకుల మధ్యనుంచి, నా కాలువలో దూరింది. ఉలిక్కిపడి లేచాను. చంద్రుడు

కాదు, సూర్యుడే ప్రకాశిస్తున్నాడు. కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని రొట్టెలు, టీ తీసుకున్నాం; స్నానాలు చేసేటప్పటికి తొమ్మిదైంది. వాళ్ళందరూ ఆఫీసు పని చూసుకుంటాం అన్నారు. నేనూ, గురవయ్యా అల్లా బైలుదేరాము. రెండుమైళ్ళదాకా నడిచివెళ్లాం. మాకు ఒక్క అడవిమృగం కూడా కనబళ్ళేదు. గురవయ్య ఆ చుట్టుపక్కల మనలిపులి చేస్తున్న దురంతాలు వర్ణించాడు. మేం తిరిగి వచ్చేటప్పటికి పన్నెండు కావచ్చింది; అప్పటికి ప్రేమానందం వెళ్లిపొయ్యాడు. భోజనాలుచేసి, మళ్ళా కబుర్లు మొదలెట్టారు.

'మీరంతా ఒకచోట కూర్చుని కాగితాలపని చేసుకోడం అయితే, యీ కాంప్ చెయ్యడం ఎందుకు ?' అని అడిగాను.

రెడ్డి సమాధానం యిచ్చాడు.

'రంగనాథన్ అని మరొక పెద్ద ఆఫీసరు కూడా రావాలి. ఈ ఉదయం వొచ్చి, కాంప్‌చేశాడుట- ఇక్కడికి ఎనిమిదీ మైళ్ళల్లో మరో బంగళా వుందిలే. ఆయనా, మేమూ కలసి, రేపో, మాపో పర్యటనం సాగిస్తాం. ఆయన్ని కలుసుకోడానికి ప్రేమానందం సాయంత్రం వెడతాడుట.

'చూడండి- ఈ రెండురోజులా మేం చెప్పినవన్నీ విన్నారు, ఆలోచించారు. నిర్మల విషయం ఏమన్నా తేలిందా ? అని అడిగాడు రాఘవులు.

'ఆ(' అన్నాను.

అతను ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు. శ్రీహరి నా దగ్గరగా జరిగాడు. ఆఖరికి రెడ్డి కూడా లేచి కూర్చుని, నాకేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

'చెప్పాలి' అన్నారు ముగ్గురూ.

'రాత్రంతా ఆలోచించాను ఒకరకమైన కథ ఊహలో రచించుకున్నాను కాని ఋజువు చెయ్యమంటే చెయ్యలేను' అన్నాను.

'మాకు ఋజువులు, ప్రమాణాలు అక్కర్లేదు. చెప్పండి- ఒరే, గుండా, రెండు చుట్టలు కట్టి, టీ పెట్టరా.' అని కేకేశాడు రాఘవులు.

'చెప్తాను వినండి నా కథ మొదట్లోనే ప్రారంభమైంది. నిర్మలని ప్రేమానందాని కివ్వడం స్థిరపడింది. తాంబూలాలుచ్చుకున్నారు. ఇది జరిగింతర్వాత- ఎప్పుడో చెప్పలేను- ఆమె జీవితంలోకి మరో వ్యక్తి ప్రవేశించాడు- అతన్ని 'ఎక్స్' అని వ్యవహరిద్దాం- నిర్మల అతన్ని చూడ్డం, ప్రేమించటం ఒకసారి జరిగింది. నిర్మలవి తీవ్రమైన వుద్రేకాలు. ప్రేమించినా ద్వేషించినా, క్రమం, పద్ధతి, కారణం, ఔచిత్యం, సహజం, న్యాయం- యివేవీ పాటించదు ఆమెకి 'ఎక్స్' పరిచయం కలిగింది. మాటలు జరిగాయి. కాని తలిదండ్రులకి, పెండ్లికి మాటిచ్చేసింది ఏం చెయ్యడం ? ఆ పెండ్లి వద్దంటే ఏవో కుతంత్రం జరుగుతోందని నలుగురూ పసికడతారు. తన శీలాన్ని శంకిస్తారు.... మరీ ఘోషాలో వుంచేస్తారు. తను స్వేచ్ఛ పోగొట్టుకుంటుంది. 'పెండ్లివల్ల మన ప్రేమకి అంతరాయం ఎందుకుండాలి ? అంతరాయంవల్ల మన ప్రేమ మరింత పదునెక్కుతుంది' అన్నాడు 'ఎక్స్. ఇంకేంకావాలి ?

ప్రేమానందాన్ని పెండ్లాడింది. నాలుగునెలల్లో కార్యం అన్నారు. ఏంచెయ్యాలి ? ఎక్స్‌ని కలుసుకుని చెప్పింది. ఎక్స్ బాధపడ్డాడు. అతను చిన్నవాడు. ఉద్యోగం లేదు. ఎవర్నీ సలహా అడిగే వ్యవహారం కాదు. 'ఇంతేనా మన ప్రేమ' అన్నాడు. నిర్మల వాగ్దానం చేసింది. చేతిలో చెయ్యేసింది. భర్తను తాకనివ్వనంది. సరా? ఎట్లా సాధ్యం అని అడిగాడు. నీ కెందుకు నేను చూస్తాగా. నన్నునమ్ము, అంది నిర్మల. ఎక్స్ తన హృదయాన్ని ఉత్తరం ద్వారా బైటపెట్టి, ఆమె కందిచ్చాడు సంతోషంతో నిర్మల సమాధానం పంపింది.

కార్యం రాత్రొచ్చింది. నా ఆరోగ్యం బాగాలేదంది. కొంతకాలం వరకూ ఆమెని విడిచిపెట్టమని, ప్రేమానందాన్ని బ్రతిమలాడింది. అతనికి కోపం వొచ్చింది. చదువుకున్నవాడు- బలాత్కరించగలడా ? జబ్బంటోంది, ఏదన్నా జరిగితే, నలుగురూ అతనికి గెడ్డెడతారు. ఏవో సణిగాడు. నిర్మల లాలించింది: మాటలతో మంచి చేసుకుంది. పెద్దలందరికోసం కార్యం, ఎవళ్ళకీ తెలీనక్కర్లేదు- తృప్తిపరిచింది. పక్కకి తిరిగి ముసుగెట్టుకుని పరున్నాడు.

'మందిప్పించడం లేదా మీ వాళ్ళు ?' అనుంటాడు రెండో రాత్రి.

'మావాళ్ళు కార్య వొద్దన్నారు. మీ వాళ్ళు నిర్బంధం పెడితేనేగా యీ తంతు ఏర్పాటుచేశారు ?' అనుంటుంది.

అలాగే మూడురాత్రుళ్ళూ గడిచిపోయ్యాయి. భర్త వెళ్ళిపోయ్యాడు. నిర్మల ఎక్స్‌తో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుతోంది. ఒక ఉత్తరంలో 'ఎక్స్' అసూయ ప్రకటించాడు. ఆడదాన్ని నమ్మకూడదన్నాడు. 'తను హాయిగా భర్తతో గడుపుతోంది— అతనుపడేవిరహం ఆమెకేం తెలుసు' అనుంటాడు. సెలవల్లో భర్త వొచ్చాడు. జబ్బు— వీల్లేదంది- అతనికే జబ్బు కనబళ్ళేదు విసుక్కున్నాడు. 'ఏంకథ ?' అన్నట్లుగా, అస్పష్టమైన ఆరోపణలు సాగించాడు ఎట్లాగనుకున్నా ఫరవాలేదంది. భర్త వెళ్ళిపోయాడు.

ఎక్స్‌ని కలుసుకుని, జరిగిందంతా చెప్పింది, నిర్మల. వారిద్దర్కూ, వొక్కరాత్రేనా గడిపే అవకాశంలేదు. ఏం చెయ్యటం ? నీ కెందుకు, నీకు హాయిగా భర్తున్నాడు. ఏదో తమాషాకి ప్రేమిస్తున్నావనీ, నన్ను ఏడిపిస్తున్నావనీ అన్నాడు. మళ్లా ప్రమాణాలు, వొట్లు నువ్వు తల్చుకుంటే మనం కలుసుకోలేమా ! అన్నాడు. ఏం చేస్తుంది ? అతనికి నమ్మకం కలగడం ఎట్లా ? తెగించింది. నిర్ధారణ కొచ్చింది. నాన్న కాంప్ కెళ్లాడు. అమ్మ పడుకునుంటుంది. మధ్యాహ్నం. ఏం ? ఏర్పాటుచేసి రమ్మంది. అతను వెళ్ళాడు. అంతా అనుకున్నట్లే జరిగింది. గదిలో ఏకాంతంగా కూర్చుని గుసగుసలు సాగించారు. ఏం జరిగిందో, ఎంతవరకూ జరిగిందో వూహించలేం- ఏం జరిగినా అట్టే సేపు జరగలేదు. పోస్టుమన్ పిలిచాడు. లేచి వెళ్ళింది. భర్త దగ్గరనుంచి కవరు. ఆమెకి ఎవరో వున్నారనీ, ఆ విషయం తను తెలుసుకున్నాడనీ, అంచేత ఆమెని వొదిలెయ్యటం తప్ప గత్యంతరం లేదనీ, భర్త వ్రాశాడు. నిర్మల దిగులుపడింది; భయపడింది. గదిలోకెళ్ళి, తలుపుజేరవేసింది. రెండు క్షణాలలో ఎవరో తలుపు తోశారు. ఎవరంది. 'నేనే, పేపరొచ్చిం

దేమో చూద్దామని-పోస్టుమన్ వొచ్చాడుగా' అన్నాడు మనోరమ బావగారు. అవును పోస్టుమన్ పేపరు కూడా తెచ్చాడు. హాల్లోబల్లమీద పెట్టాను తీసుకోమంది. ఇంతలో చెల్లెలు లేచినట్లు' వంటింట్లో చప్పుడైంది. హాల్లో కెళ్లి, వంటింటి తలుపు జార్లేసి, సందుగదిలోంచి, ఎక్స్‌ని బైటకి పంపించి వేసింది. అతను వెళ్ళగానే నిర్మల భయపడింది. మనోరమ బావగారు, వారిద్దర్నీ చూశాడేమో- భర్త ఉత్తరం వొకటి- వొదిలేస్తానని బెదరించాడు. ఏం చెయ్యటం ? మతిపోయి, నూతులో కురికింది.

ఇంక రెండో యత్నం

మధ్యలో శ్రీహరి ఆపుచేశాడు.

'ఆగండి, ఆ రోజు మధ్యాహ్నం రెండింటికి నేవెళ్ళాను. ఆ సమయంలో 'ఎక్స్' ఇంట్లోనే వున్నాడంటారా ! నేను నమ్మలేను. నేను రేడియో విన్నాను. పేపర్ చదివాను. తర్వాత నిర్మల మనోరమ బావ గార్ని లేపి కాఫీ యిచ్చింది. నేను వెళ్లిపొయ్యాను. నా వెనకాలే అతనూ వొచ్చాడు' అన్నాడు శ్రీహరి.

'ఆ తలుపుతట్టి పేపర్ అడిగింది మీరే కావొచ్చు. నిర్మల, అడిగిన వారు మనోరమబావగా రనుకుని వుండొచ్చు. తీరా తను ముందుగదిలో కెళ్ళనప్పుడు, అతను నిద్రనటించకూడదూ ? అతను కాఫీతాగి వెళ్లిపోయిన సంగతి ఆమెకేం తెలుసు ?

'సరే— రెండోయత్నం పూర్తిచెయ్యి' అన్నాడు చంద్రారెడ్డి.

'నిర్మల అత్తవారింటి కెళ్లింది. అక్కడ బాగానేవుంది. అత్తగారి కోడరికం లేదు; తోటికోడలు సరదా అయిన మనిషి. భర్తా, తనూ వున్నా, ఆ రోజుల్లో కూడా అంతరంగికంగా కలుసుకోలేదని నా నమ్మకం.

భర్త ఆమెని విశ్వసించేటట్లు చేసుకుంది మాటలవల్ల. ఉద్యోగంలో కెళ్ళిపొయ్యాడు. 'ఎక్స్' ఆ వూళ్ళో వున్నాడు. తరుచుకలుస్తుండేవాడు; కలుసుకున్నప్పుడు, ఉత్తరాలు వ్రాసి అందిపుచ్చుకోటం జరిగేది. ఉత్తరా లలో వారి ప్రేమనంతా వెళ్ళబుచ్చుకుని తృప్తిపడేవారు. అనాడు,

ఉదయమో, మధ్యాహ్నమో, 'ఎక్స్' ఆమెకివో ఉత్తరం యిచ్చాడు మధ్యాహ్నం నిశ్శబ్దంగావుంది— తనూ గదిలోకెళ్ళి పడుకుని, ఆ ఉత్తరం చదువుకుంది. గది తలుపులుమూసి, ఆ ఉత్తరానికి ప్రత్యుత్తరం వ్రాసింది. వ్రాస్తుంటే ఆ గదిలోకి మరిది— కోటేశ్వరరావు- గభాలున వొచ్చి 'ఏమిటని' అడిగాడు. ఆమె వులిక్కిపడి, ఉత్తరం దాచేసింది. అతను వెళ్ళిపొయ్యాడు. ఆ ఉత్తరం తన ట్రంక్‌పెట్టెలో దాచేసి, వంటింట్లోకెళ్లి పనిచూసుకుంటోంది. రెండున్నర దాటింది. కొంతె మరిది, తాళాలు ఎల్లాగో పెల్లగించి, ట్రంకుతెరచి, ఆమె వ్రాసిన ఉత్తరం సంగ్రహించాడు నిర్మల చప్పుడు విని పసికట్టి గదిలోకొచ్చి చూసుకుంది. ఉత్తరం లేదు. కొంప మునిగిందనుకుంది. మరిదికోసం యిల్లంతా వెదికింది. ఎక్కడా లేడు. ఏం చెయ్యడం? మరిది అసాధ్యుడు. ఆ వుత్తరం అన్నగారికి చూపిస్తాడు. తనకి తలవొంపు, పరిత్యాగం, నింద తప్పవు. తాత్కాలిక పౌరుషం, వుద్రేకం, ఆమెని వొక నిర్ణయానికి తీసుకొచ్చాయి. గబగబ దొడ్లోకెళ్ళి నూతులో పడింది.

నిర్మల యింకెన్నడూ ఆత్మహత్య తలపెట్టదు' అని నా గాథ ముగించాను.

మొదట మాట్లాడింది రెడ్డి.

'నాకంతా బాగానే కనపడుతోంది. కాని వొకటి నచ్చలేదు. 'ఎక్స్'ని కలవడంకోసం, భర్తని దూరంగా వుంచడం, వాగ్దానాలు— అవన్నీ అసహజంగా కనబడుతున్నాయి. నా చిన్నప్పుడు, మా అమ్మమ్మ రాజకుమార్తెలను గురించి చెప్పే కథమాదిరిగా వుంది.'

గురవయ్య టీ తెచ్చాడు. అందరం మాట్లాడకుండా త్రాగాం. తరువాతి వ్యాఖ్యానం రాఘవులు చేశాడు.

'మీరు చెప్పిన గాథలో నిర్మల భర్తతో కూడక, ఎక్స్‌ముందు పాతివ్రత్యం ప్రకటించడం తప్ప— యింకేమీ హర్షించదగ్గ వివరాలు లేవు. మామూలుగా మనం పత్రికలో చదవే వ్యభిచారుల గాథలా వుంది. నిర్మల అందమైంది కావొచ్చు. ఆమె చర్యలో కవిత్వంగాని, కళానుగుణ్యమైన సౌందర్యంగాని గోచరించలేదు.'

అందమైన స్త్రీ శరీరాలకు అందమైన ఆత్మలను కలిగించడం, పురుషుడి దౌర్బల్యానికి చిహ్నం' అన్నాను నేను.

అందరిలోకీ ఎక్కువ ఆశ్చర్యం ప్రకటించింది శ్రీహరి.

'అయితే, హంతకు డెవరండి?' అనడిగా దకను.

'అది మీరు నిర్ణయించాలి' అన్నాను.

'నే ననా మీ వూహ!'

నేనల్లాగనలేదు? డిటెక్టివ్ నవలాకారుడు కథ చెప్తాడు; హంత కుల్ని పాతకుల పట్టుకోడంలోనే వుంది, ఆనవల్సలోని మజా' అన్నా.

'నన్ను నిర్మల ప్రేమించటం సంభవమా?' అని అడిగాడు శ్రీహరి.

'స్త్రీలు ఎవర్ని ప్రేమించరో, ఎందుకు ప్రేమిస్తారో, ఎందుకు ప్రేమించరో సృష్టించిన బ్రహ్మదేవుడు కూడా నిర్ణయించలేడు' అన్నాను కచ్చితంగా.

ఇంతలో పెట్టిబండి వొచ్చింది. పత్రికలు, టపా చూసుకున్నారు. చంద్రారెడ్డి, ఆఫీసుకవర్లు చింపి చదివాడు.

'నాకేమన్నా వుత్తరాలున్నయ్యా?' అంటూ ముగ్గురూ ఎగడ్డారు.

'ఉంది. మధుసూదనానికి, ట్రాన్స్ఫర్ ఆర్డ రొచ్చింది' అన్నాడు రెడ్డి. ఆర్డర్ చేతి కిచ్చాడు. అవును, మధుసూదనాన్ని, ఉత్తర జిల్లాలకి— పర్లాకిమిడికేసి బదిలీచేశారు. అతని స్థానంలో 'ఉన్నిథన్' అనే మళయాళీని వేశారు తక్షణం చార్జీ యిచ్చి; కొత్త చోటులో ప్రవేశించాలని వుత్తరు వైంది.

'ఇదేమిటి, యిక్కడికొచ్చి, నెలేనా కాలేదు— పోదురూ, గవర్న మెంటు సర్వీసు యిల్లాగే ఏడుస్తుంది. అర్థం పర్థం లేదు. బదిలీలకి—' అని రాఘవులు, శ్రీహరి విసుక్కుని, మధుని బుజ్జగించి, సానుభూతి ప్రకటించడం సాగించారు. సంభాషణంతా బదిలీని గురించి. ఆ గొడవలో హంతకు డెవరో తెలుసుకోవాలన్న బాధ్యత నాకు తప్పింది ఆ విషయం ఎవరూ ఎత్తలేదు.

మధుసూదనం, ఛార్జీ వొప్పగించేటప్పటికి మూడు దాటింది. మళ్ళా మేం మొహాలు కడుక్కుని, మంచి దుస్తులు వేసుకుని, మధుసూదనాన్ని యింటిదాకా సాగనంపడానికి ప్రయాణమయ్యాం. మధు 'తలనొప్పిగా వుంది, కాసేపు యింటికెళ్ళి విశ్రమిస్తా' నన్నాడు. మర్నాడే అతను సామాన్లూ అవీ సర్దుకుని వెళ్ళడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. కొత్త స్థలంలో చేరేటందుకు, యింకా ఆరురోజులు వ్యవధుంది. ఈలోగా, యింటికెళ్ళి, నాగుర్తీ చూసి, దబ్బాగట్టా తీసుకుని వెడతాడుట. అతన్ని ఇంట్లో దిగవిడిచేటప్పటికి నాలుగు దాటింది. ఆ ట్రాన్స్‌ఫర్‌తో వాతావరణంలో దిలాసా తగ్గింది. నాకూ మొన్నాడు బైలుగేరి వెడదామా అనిపిస్తోంది. ప్రేమానందాన్ని వేట విషయం అడిగి, తొందర్లో ఏర్పాటు చెయ్యించమని కోరడం మంచిదనుకున్నాను. మా రెడ్డి సలహా అడిగాను.

'రామనాథాన్ని చూసి, ఆయన సాయంత్రానికి వొచ్చేస్తాడు. కావాలంటే సాయంత్రం అడుగుదువుగాని' అన్నాడు రెడ్డి. అల్లా కొండదాటి, చెరువుదాటి, లోయలో నడుస్తూ వొస్తున్నాం. ఇంతలో వో ముసిలాయన వొగర్చుకుంటూ మా దగ్గరకొచ్చాడు.

'ఈ ప్రొద్దుటే పులి, బర్రెపోతుని పొట్టనెట్టుకుందండీ స్వాములోరూ!' అన్నాడు. వివరా లడిగాడు రెడ్డి.

'కట్టెలు కొట్టడానికి పోయుండాం మా ఆదోళ్ళు, నేనూ. మేకల కుర్రాడు — మస్తాన్‌గాడు మాతో వుండాడు. బర్రెలని ఆడే తోలుతుండాడు. పొదల ఎనక్కి బర్రెపోతు ఎళ్ళిందట. అడు వెదుకుతుండగా, పొదల్లో సప్పుడైంది. మస్తాన్ లగెత్తుకొచ్చాడు. మేం గొడ్డళ్ళూ అవీ తీసుకుని పరుగులెత్తాం బర్రె పోయింది. పులి జాడేలేదండి, యిసిత్రం — అడుగులు గుర్తులుండై లెండి —'

'ఎంత దూరంలో ?'

'అడివి మొగలోనేనండీ — రెండు కోసులు దూరం.'

అప్పటికి సూర్యుడ స్తమిస్తున్నాడు ఈ వార్త పురస్కరించుకుని, ఆ రాత్రే వేట ఏర్పాటు చెయ్యమని ప్రేమానందాన్ని అడుగుదామని,

అతని బంగళాకి వెళ్ళాం. పనిచేసే వాళ్ళపిల్లలు ఆడుకుంటున్నారు. ఇంకా అయ్యగారు యింటికి రాలేదన్నారు.

'పోనీ, వో వుత్తరం రాసిచ్చిపోదాం' అన్నాను. రెడ్డి సరేనన్నాడు.

'ఒరే, కుర్రాడా, అమ్మగార్ని పిలుస్తావా ?'

'ఓ, చెలువుకా దుండారు' అని వాడు వెళ్ళాడు. పది నిమిషాల్లో నిర్మల చక్కావొచ్చింది. నన్నుచూసి మందహాసం చేసింది.

'ఇంకా రాలేదు' అంది. నిర్మల కంఠం అదే మొదటిసారి వినడం నేను. కంఠం వినకపోయినా బాగుందనే అనిపించింది. అందులో మార్దవం లేదు; మాధుర్యం లేదు. కోకిల కంఠంకాదు. ఓ విశంగా నెమలి కంఠంలా వినిపించింది. అందులో కొంత బొంగురుతనం; మసీదులో డోలు వాయిస్తే మారుమ్రోతలాగా— జీర వున్నాయి. సౌందర్యానికి వోర్వలేక, సరస్వతి ప్రాధేయపడి ఆ కంఠాన్ని పాడుచెయ్యమని కోరి నట్లు.... లేక ఆత్రుతతో, కొత్తదనంతో, సిగ్గుతో పగిలిన కంఠమా ? కుర్రాడికి సంజ్ఞచేసి, కుర్చీలు, బల్ల బైట వేయించింది.

నల్లరంగు, పల్చటిచీర నిండుగా కప్పుకుంది. చేతికి రెండే గాజులు— వొకటి బంగారందీ; రెండోది ఎర్ర ప్లాస్టిక్‌ది. విషాదంతో వొణికే పెదవులు తీవ్రంగా లోకాన్ని శాసించే నాపాపుటాలు. కామాన్ని జుట్టుముంగురుల్లో మెలితిప్పి బంధించినట్లు కనబడని పాపిడ. నే నెప్పుడూ మరిచిపోని, ఇంద్రజాలంతో తళుక్కుమనే ఆమె నేత్రాలు— అన్నీ సంధ్యలో అసహజంగా స్వప్నంలోలాగా, మాయగా కనిపించాయి.

'వొస్తుంటారు. కూర్చోండి; టీ పెడతాను' అంది.

'అప్పుడే రెండుసార్లయింది. శ్రమ పడకండి' అన్నాను.

నిర్మల కళ్ళల్లో నవ్వు చెక్కిళ్ళమీదికి జారింది. ఈ అల్పమైన శరీరంలో, యీ లేత జీవిలో, యింతశక్తి, యింత బలం, యింత తృష్ణ, అడివిని దహించివేసే ప్రేమజ్వాలా !

'కాగితం, కలం యిప్పిస్తారా ?' అన్నాడు రెడ్డి. ఆవిడ యింట్లోంచి లెటర్‌పాడ్, పెన్ తీసుకొచ్చి బల్లమీద పెట్టి, లోపల గుమ్మంలో కెళ్ళి నిలబడింది.

'మీ కిక్కడ వొక్కరికీ భయంగా వుండదూ ?' అని లోపల ప్రశ్న నిర్మాణం చేసుకున్నా కాని, బైటకి అడగలేకపోయ్యాను. ఉత్తరం వ్రాశాను—

అయ్యా,

ఈ వుదయం పులి అడివిలో బర్రెను చంపి తీసుకుపోవడం చూసినవాళ్ళు నాతో చెప్పారు. ఈ రాత్రి, అది మన అడవిలోనే వుండొచ్చు. అంచేత, యీ వుత్తరం చూసుకున్న తక్షణం మీరు వేటసన్నాహం చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. మధుసూదనానికి ట్రాన్స్ఫరైంది; తన వొంట్లో కూడా బాగాలేదన్నాడు; ఛార్జీ యిచ్చేశాడు. రేపే ప్రయాణం అవుతాడుట. అంచేత సర్దుకొని రెస్టు తీసుకుంటాడు. కాబట్టి యీ రాత్రి వేటకి చంద్రారెడ్డి, నేను, రాఘవులు, శ్రీహరి సిద్ధంగా వుంటాము. మిగతా ఏర్పాట్లన్నీ రెడ్డి స్వయంగా చేస్తానని హామీయిచ్చాడు. నేను కూడా, వేటముగిస్తే, రేపోమాపో వెడదామనుకుంటున్నాను. ఈ ఉత్తరానికి అన్యథా ఎంచరనుకుంటాను.'

ఉత్తరం మడిచి, కలంమూసి బల్లమీద పెట్టాను. సూర్యుడు అస్తమించినట్లు, పడమటి ఆకాశంలో మేఘాలు బాణసంచా కాలుస్తున్నాయి. పవిత్రమైన రక్తంతో సంధ్యాదేవి బొట్టుపెట్టుకుంది. ఆకాశంలో పూర్ణ చంద్రుడు కన్ను తెరిచాడు. ఎఱ్ఱటి మేఘాలు చంద్రుడిమీదికి పాకి, బంగారు తీగెలతో అలంకరించాయి. అడివిచీకట్లు మా చుట్టూ అలుముకుని, నిర్మల చీరనలుపులో కేంద్రీకరిస్తున్నాయి. ఆ చీకటిని భేదించగల నిర్మల నేత్రాల మెరుపు తళుక్కుమనడం మిగిలింది.

ఉత్తరం ఆమె కిచ్చాను.

'రాగానే వారి కివ్వండి.'

'తల పంకించింది— అడివి నిట్టూర్చిన తీక్ష్ణంల'—

'మీరూ చూడొచ్చు'

అని నేనూ రెడ్డీ వెనక్కి మళ్ళి నడవడం సాగించాం. పదిగజాలు వెళ్ళాక వెనక్కి తిరిగాను; రెడ్డి నా మెడని ముందుకి తిప్పాడు. కాంప్ దగ్గరికి వొచ్చేశాం.

భోజనాలుచేసి వెన్నెట్లో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ కూర్చున్నాం ప్రేమానందం గుర్రంమీద చక్కా వొచ్చాడు. గురవయ్య, మరో నాలుగు గుర్రాలు సిద్ధంచేశాడు. రెండు పెట్రొమాక్స్‌లైట్లు తీసుకొని, అరడజను మంది కూలీలు, తుపాకులు, బల్లాలు, వల తీసుకొని, రెండు మేకపోతుల్ని తోలుకుంటూ నడిచారు.

ఫ్లాస్కుల్లో టీ పోసుకుని, బిస్కెట్లు, దబ్బారసుక్కలు, పిస్టల్సు తీసుకొని మేం గుర్రాలమీది కెక్కేటప్పటికి పదకొండైంది. గురవయ్య, ప్రేమానందం, శ్రీహరి బాగా ఆరితేరిన రౌతులు- అంచేత ఆ ముగ్గురూ ముందుగా వెడుతున్నారు. నేను, రాఘవులు, రెడ్డి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వెనక మెల్లిగా 'ట్రాట్'లో వెడుతున్నాం. అరగంటలో అడివి ప్రవేశించాం. గియ్యమని భయంకరంగా కీటకాల రొద; వెన్నెలని చొరనివ్వని దట్టంగా అల్లుకున్న అడివి — ఆకుల మధ్యనుంచి పరీక్షగా చూస్తే, చంద్రుడి క్రీగంటిచూపులు అగుపడ్డాయి. క్షణక్షణం ఏదో మృగాన్ని ఎదుర్కొన్నట్లు భ్రమ— తీరా ఏమీ ఉండదు. ఆ అనుభవం భయంగా చిత్రంగా వుంటుంది. ఎప్పుడూ రాని తెగింపు కూడా వొచ్చింది నాకు. ప్రేమానందం చెట్లమధ్య నిలిచిపోయ్యాడు. అందరం గుర్రాలు దిగి, ముందుగా వొచ్చిన అరడజను బంట్రోతుల్ని దీపాలతో అక్కడ వొదిలేశాం. మిగతావాళ్ళం మేకపోతుల్ని తోలుకుంటూ ఫర్లాంగు నడిచాం. ఒక చెట్టుకి గురవయ్య మేకపోతుని కట్టేశాడు. అరఫర్లాంగుదూరంలో ప్రేమానందం రెండోపోతుని మరో చెట్టుకి కట్టేసి తను ఇరవై గజాలదూరంలో పెద్ద చెట్టు మొగలోకి ఎక్కి కూర్చున్నాడు.

నాకు చెట్లపై కూర్చోడం చేతకాదు. నాకోసం రెడ్డి వలతో చెట్టు కొమ్మలమధ్య వుయ్యాల అమర్చాడు. అందులో నేను, రెడ్డి కూర్చున్నాం. గురవయ్య, రాఘవులు, శ్రీహరి మొదటిపోతుదగ్గర చెట్టుమీది కెక్కారు. గుసగుసలు తప్ప బిగ్గరగా మాట్లాడం వల్లకాదన్నారు. నాకూ పిస్టల్ ఇచ్చారు. సమయం వొస్తే దాన్ని ఉపయోగించగలనన్న ధైర్యం నాకు లేదు దాని ఉనికి నాతోటివారికేనా ఉపయోగపడుతుందన్న ధీమావల్ల నేను

నిర్భయంగావున్నా, లోపల బెదురుగానే వుంది. కాని, పులి— అందులో, అదీ ముసలిపులిట— యింత ఎత్తు చెట్టుమీదికి ఏం ఎగురుతుంది ? పులి భయం వొక్కటే కాదు నన్ను పట్టుకున్నది. కొమ్మలమీద పాములుంటే ! చప్పుడైనప్పుడల్లా వూపిరిబిగపెడుతూ అల్లాగే గంటకూర్చున్నాం. ఏమీ జరగలేదు.

అడివి కాసిన వెన్నెలకేసి చూచాను. వెన్నెల అందం ఆనాడు చూసినట్లుగా నేనెప్పుడూ చూళ్ళేదు. ఎన్నడూ రాని ప్రియుడికోసం వేచి వుండిన కన్యకలోని మనోనిశ్చలత్వం, ఆ వెన్నెట్లో వుంది. కాలంగడవదు. ఆవలింతలొస్తున్నాయి కాని నిద్రరాదు. గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయి. కాని జీవం లేదు. గడియారంకేసి చూశాను అదివికి హుసిలిపోయి తిరగడం మానేసిందేమోనని! మానలేదు. వొంటిగంటైంది.

ప్రేమానందాన్ని గురించి ఆలోచించాను. అతను చాలా ధైర్యవంతుడిలా తోచాడు. ఏం ధైర్యంవుండి ఏం ప్రయోజనం! భార్యముందు పిరికిపంద— కావల్సినదాన్ని సాధించేశక్తి అతనికి లేదు. అతనికి ఏ ముహూర్తాన నామకరణంచేశారో పెద్దలు, అతని జీవితంలో ప్రేమా లేదు, ఆనందం లేదు. అతని స్థానంలోనే ఉన్నట్లు వూహించుకుని బాధపడ్డాను. ఆ పరిస్థితుల్లో, ఎవరుమాత్రం ఏం చేయగలరు? భార్యని శంకించగలడు. కాని ఋజువు చెయ్యలేడు; భార్యని ద్వేషిస్తాడు. కాని ప్రేమని వొదులుకోలేడు; ఆమెని కలవలేడు. కాని, ఆమెని విడిచిపెట్టనూలేడు.

పులిగర్జన వినపడింది. ఉలిక్కిపడి కాళ్లురెండూ పైకి లాక్కుని ముడుచుకున్నాను. రెడ్డి చెప్పాడు— అది పులిగర్జనకాదుట— గురవయ్య పులిమాదిరి అరవడం నేర్చుకున్నాడట. ఆ అరుపు విని నిజంపులి అక్కడికి రావడం జరగొచ్చుట.

పులి వొచ్చినా, ఏ దిక్కునుంచి వొస్తుందో ఎవరికి తెలుసు ? నేను చూడకుండానే, అదీ రావడం, వెళ్ళడం జరుగుతుందేమో ననిపించింది. అన్ని దిక్కులా పరకాయించి చూశాను. నాకేమీ కనిపించలేదు.

బిస్కట్లు తిన్నాం: రెడ్డి టీ పోశాడు: త్రాగాం. మరో సిగరెట్టు ముట్టించాను. వో అరగంట గడిచింది. మరో సిగరెట్టు ముట్టించాను. గురవయ్య మళ్ళా గర్జించాడు. రెండు మూడు నిమిషాల్లో తుపాకి మ్రోగింది. నేను కొమ్మని గట్టిగా పట్టుకుని కళ్ళు మూసుకున్నాను. మరో చోట దగ్గరలో, తుపాకి మ్రోగింది— కళ్ళు తెరిచాను. దూరంగా వెళ్ళిపోతోంది పులి మేక పోతుని వీపుమీదలాక్కుని. వెనకభాగం మాత్రం నాకు కనబడింది. మరో సారి తుపాకి మ్రోగించి, చెట్టుమీదనుంచి ప్రేమానందం దుమికి, పొదవైపు పరుగెత్తాడు. రెడ్డి కూడా దూకాడు. అందరూదిగారు: నన్నూ దించారు. పదినిమిషాల్లో ప్రేమానందం తిరిగివొచ్చాడు.

'పోతుని చంపి, వదిలేసిపోయింది- మన దెబ్బలు సరైనచోట్ల తగ ల్లేదు. కుంటుతో పోయింది' అన్నాడు.

'దెబ్బతిన్న పులి చాలా ప్రమాదం, ఈ రాత్రికి వెనక్కిపోదాం—' అన్నాడు రెడ్డి. ఆ అనుభవించాలన్నా, నే కూడా. అపూర్వమైన అనుభ వాన్ని కలగజేసినందుకు ప్రేమానందాన్ని 'థ్యాంక్' చేశాను. అంతటితో వేటముగించి, వెనక్కి మళ్ళాం, కాంప్‌లోకి చేరుకునేటప్పటికి తెల్లారి నాలుగైంది.

తేయాకు లేకపోయింది. కాసిని వేడిపాలు తాగి పడుకున్నాం. తీవ్రంగా నిద్రపట్టేసింది. తొమ్మిదైందో పదైందో గుర్తులేదు: ఎవరో లేపినట్ల నిపించింది. మిగతా అందరూ లేచి పనులు చేసుకుంటున్నారు. వెడుతున్నానని చెప్పడాని కొచ్చాడు మధుసూదనం. లేచి కళ్ళు తుడుచు కున్నాను.

'అప్పుడే ?' అన్నాను.

'ఈసారి వెకేషన్‌కి మావూరు రండి. పర్లాకిమిడిలో ప్రసిద్ధమైన అడివి మృగాలు వున్నాయి,'

'అల్లాగే.'

'మీరింకా రెండు రోజు లుండండి— మా వాళ్ళందరితోనూ- స్నేహంగా వుండనా- వాళ్ళందరికీ చిన్నబోయినట్లుంటుంది' అన్నాడతను.

'నాకు వీలుపడదు. చూడవల్సిన వింత కూడా చూశాను. నేనూ సాయంత్రం వెడదామనుకుంటున్నా.'

మధుసూదనం వెళ్ళిపోయ్యాడు.

'ఎప్పుడైనా ఉత్తరం వ్రాస్తూండు— మీ అనుభవాలు చదువుకునైనా తృప్తిపడతాను' అన్నాను. అతను నవ్వుతూ వెళ్ళాడు.

నేనింకా ఒకటి రెండురోజులుందామనుకున్నా, నన్ను గట్టిగా చంద్రారెడ్డి వుండమనలేదు. సర్వేకి బైలుదేరమని వాళ్ళ ఆఫీసర్ రామనాథయ్యర్ ఆ రోజే ప్రయాణం కట్టాడట. వాళ్ళు టూర్ చేస్తుంటే నాకేం కాలక్షేపం గాదని, అందరి దగ్గరా సెలవు తీసుకుని, ఆ మధ్యాహ్నం మూడింటికే నేనూ ప్రయాణమయ్యాను. రెడ్డి పెట్టెబండి తెప్పించాడు. బెడ్డింగ్ అందులో పడేసి కూర్చున్నాం. బండి కదిలింది. ప్రేమానందంతో మరోసారి చెప్పి, గుడ్‌బైకొట్టడం మంచిదేమో, అన్నాను రెడ్డితో.

'నీకింకా చిన్నతనం పోలేదురా- నిర్మలని చూడాలని— అవునా'? అన్నాడు రెడ్డి, నవ్వుతూ. నేనూ నవ్వేశాను.

'రైలుకింకా అరగంటే టైముంది. ఆలస్యం చేశావంటే తెల్లారేదాకా ప్లాట్‌ఫారంమీద గడపాలి, నీ యిష్టం' అన్నాడు.

'తిన్నగా, స్టేషన్‌కే' అన్నాను.

రైలొచ్చింది, ఎక్కాను.

'పట్నంనుంచి, చుట్టలపెట్టెలు పంపు' అన్నాడు.

'నేను తిన్నగా పట్నం వెళ్ళడంలేదు. మధ్యలో దిగి మేనమామను చూసి, రెండురోజులుండి వెడతాను అన్నాను.

రైలు కదలడానికి సన్నాహం చేస్తోంది.

'ఇంతకీ అసలు విషయం అడగడం మరిచేపొయ్యాను. 'ఎక్స్' ఎవడు ?' అనడిగాడు రెడ్డి.

'నీకు తెలీదా ?'

'నాకు నిజంగా తెలీదు.'

'డిటెక్టివ్ నవల్సులో అయితే, కథ చెప్పినవాడే హంతకుడు. దాని ప్రకారం నేనన్నమాట' అని బిగ్గరగా నవ్వాను.

రైలు కదిలింది.

'నీ మొహం' అన్నాడు రెడ్డి.

నా మొహానికొచ్చిన తిరకాసేమిటా అనుకుని మొహం తడిమి చూసుకున్నాను.

దూరమైపొయ్యాడు— అతను. అడివి, నిర్మల, వెన్నెల, పులి, పెట్రొమాక్స్, గురవయ్య, మేకపోతు, చల్లటికొలను, నల్లటిచీర, ఎర్రటి సంధ్య— అన్నీ మసగలోకి జారిపొయ్యాయి. రైలు మెలికి తిరిగింది. అదుగో దూరంగా, ప్రేమానందం బంగళా కాబోలు. దానిపక్క కొండ; కింద చెరువు.

ఆ నీళ్ళలో నిర్మల ప్రతిబింబం పడిందికదా— ఇంకా, దూరమై పోయింది. అడివిలో కలిసింది ఆకాశం.

* * * *

మేనమామగారి వూళ్ళో రెండురోజులుండి, శనివారం మధ్యాహ్నం, మూడింటికి పట్నం చేరుకున్నాను. వెళ్ళగానే గుమ్మంలో పోస్టుమన్ నిల బడ్డాడు. రిజిస్టర్డ్ కవరొచ్చిందిట. నిన్న చూసి తిరిగెళ్ళిపోయాడుట. సంతకంపెట్టి, అతను వెళ్ళగానే, చించి చూశాను.

'ఇంత జరిగాక నే నింక ఎవ్వరికీ దక్కను నా పిచ్చి మధు! నీ కోసం యిన్నాళ్ళూ నా ప్రాణాలు నిలబెట్టుకున్నాను. నన్ను భగవంతుడు పుట్టించగూడదు. నన్నొకక్కదాన్ని పుట్టించి వూరుకోగూడదూ? నిన్నూ పుట్టించాడు. నువ్వు నా జీవితంలో కెందుకొచ్చావు- నన్ను ప్రేమించడానికి కాదు. నన్ను చంపడానికి. నిన్ను చూడగానే అనుకున్నాను- నాపాలిట యమధర్మరాజువని, నీ కౌగిలింతల్లో, హస్తాల్లో బిగించి, నలిపి చంపుతా వనుకున్నాను. అప్పటికప్పుడే పెండ్లి స్థిరపడిపోయింది.

నన్ను రోజాపుష్పం అనేవాడివి. ఆయన ముల్లు, నువ్వు మధు త్రాగే తేనెటీగవు. ఎంతకాలం బ్రతకనిస్తారు. నాన్నతో చెప్పి, నిన్ను ఆత్తారింటిదగ్గరగా తెచ్చుకున్నాను. ఆయన వొచ్చినప్పుడల్లా, వేధించుకు తినేవాడు. ఏడాదీ గడువు కోరాను- పాపం ఎంత మంచివారు! సరేనని నన్ను తాకకుండా వదిలేశారు. దూరంగా నక్షత్రంలా నిన్ను ప్రేమిస్తాను. నాకింకేమీ వొద్దు అనేవాడవు కాని, నిజంగా అల్లా వుండేవాడివి కావు. నాకు దగా చేసుకోడంచేతగాదు. నాకు నువ్వే కావాలి- వొక్కక్షణం- తరవాత తృప్తితో వూపిరి పూర్తిగా వొదలేస్తాను. నీలా, దూరంగా ఆరాధన, స్నేహం, చూపులు, కవిత్వాలు నాచేతకావు.

ఆయనకి యీ వుద్యోగం అయింది. నాన్నతో చెప్పి, నిన్నూ యిందులో వేయించుకున్నాను.

ఆయనపాలిటి చిరుతపులిని నేను- నన్ను బోనులో వుంచి వినోదిస్తారు. నువ్వు స్వేచ్ఛగా అడవిలో విహరించే మొగపులివి. మనిద్దర్నీ విడదియ్యడమే ఆయన వుద్యోగం. నీలగిరిలో నువ్వుండగా నన్ను కాపరానికి తీసికెళ్ళలేదు. తీసికెళ్ళమని బ్రతిమలాడాను. సరేనన్నారు. నిన్ను ముందు బదిలీచేసి మరీ కాపరం పెట్టారు.

మళ్ళా యిద్దరం నీ సన్నిధానంలో పడ్డాం. నా వ్రతం ఫలించింది. నిన్ను చూస్తూ, నువ్వు వొదిలిన శ్వాస పీలుస్తూ, నే జీవిస్తున్నాను.

మీ పట్నం మిత్రుడి ధర్మమాఅంటూ వొక్క రాత్రి నీతో గడిపే అవకాశం చిక్కింది. ఆయన బోను తెరిచి, వేటకి వెళ్ళాడు. నేనా అవకాశం వొదులుకుంటానా ?- నా మధుని తెచ్చుకున్నాను. నా జన్మ తరించింది- ఆ వెన్నెల, ఆ అందం నీ కళ్ళల్లో కసి, నీ అధరాల్లో మధు- నిన్ను ధ్వంసం చేసేటందుకు పురిగొల్పాయి. మంచుని, మధునీ పీల్చుకుని వికసించిన మొగ్గలాగైంది నా మనస్సు. దాన్ని హరించి, నాశనంచేసి, శరీరంమట్టుకు ఆయనకోసం విడిచిపెడతావా దొంగా !

మర్నాడు మధ్యాహ్నం, ఎన్నడూ లేంది, ఆయన ముందు చలించాను. రాత్రి నీతో అనుభవం జ్ఞాపకానికొచ్చి నన్ను రెచ్చగొట్టింది. ఆయనతో చలగాటం ఆడాను- మభ్యపెట్టాను. లాలించి, కొంటెగాచూసి ఆయన్ని పురిగొల్పాను. పులిగర్జనతో మహారణ్యం కేగినట్లు, ఆయన ఆశ్చర్యపడి ఇదేమిటా అనుకుని, ఎన్నాళ్ళనుంచో అణచిపెట్టిన కామంతో, భూకంపంలాగ, అగ్నిపర్వతంలాగ, నా మీద కొచ్చేశాడు. నేను గ్రహించు కున్నాను- పొరబాటు చేశానని. నా గర్వానికి, పొగరుకి తగిన శాస్తి భగవంతుడు చేశాడనుకున్నాను.

ఆయన రాక్షసత్వం నేను సహించలేకపొయ్యాను. విదిలించుకుని, తోసిపారేసి పరుగెత్తాను. ఆయన మరింత పేట్రేగి నన్ను తరిమారు.

'రాత్రి పులిమాదిరి తప్పించుకు పారిపోదామనుకున్నావేం ?' అన్నారు.

నేను దొరికితే ఆయన చంపేద్దురు- నీ కోసం ఏమీ మిగల్చకుండా. కాని, మధూ, నా వెర్రిమధూ ! నిన్ను తాకిన యీ శరీరాన్ని మరొకరి కివ్వడం నాచేతకాదు. నేను జారిణిగా వుండలేను. రహస్యం బ్రదుకు నావల్లగాదు. స్వేచ్ఛగా అడివిలో సింహంలా విహరించాలి. నీ ప్రేమ నన్ను పతివ్రతని చేసిందంటే నమ్ముతావా ? పెండ్లి నన్ను జారిణిగా చెయ్యబోయింది. పెండ్లిని ధిక్కరించడమంటే మరణించడం, మధూ, మాటలు కాదు.

'ఇప్పుడు కాదు, రాత్రి'- అని వీధిలో కొచ్చేశాను. ఆయనల్లా ఎక్కడికో పిచ్చివాడులా నడిచి వెళ్ళిపొయ్యారు- పాపం, ఎంతటి పరాభవం, ఎంతటి అసంతృప్తి. ఆలోచిస్తే ఆయనే బోనులో సింహంలా కనుపించారు. నే కాదు.

వ్యవధి దొరికింది- ఈ వుత్తరం వ్రాసి ముసిలిదాన్ని పోస్టుడబ్బాలో పడెయ్యమని, నేను జీవితం చాలించుకుంటున్నా. ఇంక జీవితంతో

పెనుగులాడలేను. నీకోసం యింతకాలం బ్రతికాను. నిన్ను అనుభవించాను. మళ్ళా సంసారంలోపడి దగాచేసి, మోసంచేస్తూ రహస్యంగా, దుర్నీతి పాలై, తలవొంపులు భరిస్తూ, నా రోజులు వెళ్ళబుచ్చుకోడంలో ఏముంది మధూ! ఒక్క క్షణం విశ్వంలో వున్న అందాన్ని భరించి, మధురంగా జీవించి, పవిత్రంగా మరణించడం మంచిది కదూ!

'నిర్మల నూతులో ఎందుకు పడిందో కనుక్కున్నావా ?' అన్న ఆకాశరామన్న వుత్తరం నేనే వ్రాశాను. నా కీ సంకెళ్ల తప్పుతాయని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. నా జీవిత యధార్థం నీకుతప్ప ఎవ్వరికీ తెలీక పోయినా, నాకు దిగులులేదు. తెలిస్తే ఆయనెంత బాధపడతారు? నేను జీవించివుండగా పెట్టినబాధ చాలక, చనిపోయిన తర్వాతకూడా ఆయన్ని బాధపెట్టేటంతటి స్వార్థపరురాలను కాదు మధూ. ఇంక నేను నీకు కనబడను. నీ రహస్యాన్ని నాతో, నాలో హతంచేసుకుంటున్నాను మధూ.'

ఆ కవర్లో మరో వుత్తరం వుంది.

"మీరు నాపేరు బైటపెట్టకుండా చమత్కారంగా కథ అల్లినందుకు కృతజ్ఞుణ్ణి- దానికి ప్రతిఫలంగా, నిర్మల నాకు వ్రాసిన కడసారి లేఖలో కొన్ని భాగాలు కాపీచేసి పంపుతున్నాను- మీకు పూర్తినిజం తెలీడం మంచిదని. ఉత్తరం వ్రాసిన మరుక్షణాన, నిర్మల ఇంటివెనుక కొలనులో పడి ఆత్మహత్య గావించుకుంది. ఆ వార్త చెప్పడానికి విచారిస్తున్నాను. స్నానం చేస్తుంటే, లోతులోకి దిగి, ప్రమాదవశంగా మరణించినట్లు పత్రికలు ప్రకటించాయి.

ఇట్లు
మధుసూదనం.'

ఒకటి రెండు విషయాల్లో నేను పొరబడ్డానని వొప్పేసుకోడం మంచిది. నిర్మల ఇంకెప్పుడూ ఆత్మహత్య తలపెట్టదు, మరణించదు అనేశాను అదే తప్పని నిర్మల జీవితం ఋజువు చేసింది.

ఆత్మహత్య పాపమా, మంచా అని నిర్వచనం చేసి, ఆమె జీవితానికి విలువకట్టే అధికారం నాకేమీ కనబడలేదు. భర్తని ప్రేరేపించి, అందులోంచి తప్పించుకున్న దృశ్యం స్మరిస్తే భయమేస్తుంది. నా గర్వానికి, పొగరుకి శాస్తి జరిగిందని తనే అన్నది.

పతివ్రతగా మరణించడమా ? జారిణిగా బ్రతకడమా ? అదీ ఆమె విషమ సమస్య. సమాధానం ఆమె చెప్పేసింది.

పతివ్రత ప్రేమించటం అనేది మన సాంప్రదాయానికే విరుద్ధం. ప్రేమించడం అంటే నాబోటి నాగరీకులకేం తెలుసు ? ప్రేమలో అడివి తత్వం, ప్రాచీనత్వం వుంటాయి. ప్రేమ తత్వానికి, నాగరికతకీ సమన్వయం కుదురదు. మనం ప్రేమకి విలువకడతాం, దాని లోతులు వితర్కిస్తాం. అర్థం చేసుకుంటాం. ప్రేమించడం గురించి ఆలోచిస్తాం. కాని ప్రేమించడం నాగరీకుల చేతకాదు. నిర్మలని ఏ బోనులో బంధించగలం ? ప్రేమని ఏ నీతి నియమంతో అరికట్టగలం ? వొచ్చేపేటప్పుడు వేళాకోళంగా, నేనే హంతకుణ్ణి అన్నాను రెడ్డితో. ఎంత నిజం ? నేనా అవకాశం కల్పించకపోతే, నిర్మలింకా జీవించే వుండును.

నాకేమీ విచారంలేదు. నా అల్పత్వం, అనావశ్యకత నాకు తెల్లమయ్యాయి. నే కల్పించిన అవకాశంవల్ల మరొకజీవి విముక్తిపొందాడు-ఆమె భర్త. ఈ విషయాలన్నీ మధుసూదనాన్ని సంబోధిస్తూ, వుత్తరం వ్రాశాను.

కాని వుత్తరంలో నాకు విశ్వాసం కుదరలేదు. యథార్థాన్ని యెదుర్కొన్న తర్వాత భాష, భావాలు, సానుభూతులు, నైతిక, అధ్యాత్మిక విలువలు హాస్యాస్పదంగా గోచరించాయి. మధ్య నే నెవర్ని అని, మన వేదాలు బోధించిన ప్రకారం ప్రశ్నించుకుని ఉత్తరం చించివేశాను.

ప్రచురణ : ఆంధ్ర సచిత్ర వారపత్రిక 11-1-1950